

Toamna Bacoviană

Toamna Bacoviană, sărbătoarea care în plan cultural a fost dedicată împlinirii a 132 de ani de la nașterea poetului George Bacovia, a avut loc la Bacău în perioada 19-21 septembrie a.c. Ea a cuprins câteva manifestări de ținută, între care colocviul revistei Ateneu „Literatura și spațiul virtual”, desfășurat în aula Colegiului Național Ferdinand I, avându-l ca principal (și bun) vorbitor pe criticul Daniel Cristea-Enache, întâlniri ale scriitorilor cu elevi ai colegiilor orașului Bacău, lecturi publice, lansări de carte. Vineri seara, la Centrul *George Apostu*, s-au acordat Premiile manifestării Toamna Bacoviană, Premiile filialei Bacău a URȘ și Premiile revistei *Plumb*.

Participanții la Toamna Bacoviană au vizitat Casa memorială Vasile Alecsandri, cu o arhitectură exemplară, azi

La Mizil, toamna aceasta a fost... literară

Regizorul Dan Pița, actorul Dan Puric și Magareta Labiș, sora poetului Nicolae Labiș, au fost personalitățile care au prefătat exemplar prin discursurile lor festivitatea de acordare a premiilor la cea de a VII-a ediție a Concursului de național de literatură Agatha Grigorescu-Bacovia, care a avut loc la începutul lunii octombrie în sala mare a Casei de Cultură din Mizil.

Mizilul, prin primarul Emil Proșcan, făptuitor într-ale literaturii, secundat de poetul Lucian Mănăilescu, a organizat o manifestare de ținută și, în final, a acordat în mare grabă premiile câștigătorilor Concursului de literatură.

Juriul, format din scriitorii Virgil Diaconu, președinte, Emil Proșcan, primarul orașului Mizil, Nicolai Tăicuțu, Emil Niculescu, Lucian Mănăilescu, membrii ai URȘ, a acordat următoarele premii literare:

POEZIE: Florin DOCHIA – Marele Premiu, Florina ISACHE – Premiul I, Maria PILCHIN (Chișinău) -

fără uși și ferestre, lăsată să se degradeze... Aproape o ruină. Oamenii de cultură din Bacău luptă de câțiva ani cu politicienii locului pentru repunerea acestei clădiri de patrimoniu în circuitul cultural. Le dorim din toată inima succes.

La Toamna Bacoviană au participat aproximativ o sută de scriitori din toată țara. Organizatorii evenimentului: Consiliul Județean Bacău, Filiala Bacău a URȘ, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, Revista Ateneu, Inspectoratul Școlar Bacău. Manager proiect Dumitru Brăneanu.

Virgil DIACONU

Premiul II, Cecilia MOLDOVAN - Premiul III, Sorin LUCACI - Premiul revistei *Cafeneaua literară*, Raul COLDEA - Premiul *Revista Nouă*; premiul revistei *Spații culturale*, Oana PUGHINEANU - Premiul revistei *Fereastra*. MENȚIUNI: Vlad SIBECHI, Silvia Bitere, Leonard Ancuța.

PROZĂ: Loredana DALIAN - Premiul I, Cristian MELESTEU - Premiul II, Viorel SAVIN - Premiul III, Alexandru JURCAN - Premiul *Revista Nouă*; Premiul revistei *Bucureștiul literar*, Diana TRANDAFIR - Premiul revistei *Cafeneaua literară*, Dorin Mureșan - Premiul revistei *Fereastra*, Adelina Bălan - Premiul revistei *Oglinda literară*, Florin Giurca - Premiul revistei *Spații culturale*, Ana Maria Botez - Premiul pentru debut. MENȚIUNI: Ion Roșioru, Maria Nițu, Cristina Gogata.

La Mizil, toamna aceasta a fost... literară.

C.L.

Toamna muzicală a Filarmonicii Pitești

După o binemeritată vacanță, orchestra Filarmonicii Pitești s-a întors la lucru. Cu gânduri mari și cu producții pe măsură. Primul concert al acestei toamne a fost dedicat uverturilor, ariilor și duetelor din operele celebre. Susținut, din respect pentru public, întâi, acasă, la Pitești, și apoi la București, pe scena marelui festival internațional care poartă numele compozitorului român George Enescu. Orchestra instituției, dirijorul Tiberiu Oprea, soprana Mediana Vlad și baritonul Ștefan Popov au fost aplaudați, în Piața Festivalului, de peste o mie de persoane. Semn încurajator pentru mai târziu.

A urmat recitalul de pian al Ansamblului Cameral „Remember Enescu”. Pianistii Corina Răducanu și Eugen Dumitrescu au adus în fața publicului, în transcripție pentru pian, printre altele, *Rapsodiile* lui Enescu și *Boleroul* lui Ravel.

Festivalul *Enescu* s-a mutat, pentru o zi, la Pitești, prin prezența Quartet Maxim, cu pagini și lucrări de Schubert, Ceaikovski, Liszt, Stravinski.

Luna septembrie s-a încheiat cu un duel al viorilor, în care și-au dat întâlnire două instrumente celebre (Stradivarius și Guarneri), mânuite cu finețe de doi mari interpreți: Liviu Prunaru și Gabriel Croitoru. Acompaniați, la pian, de un alt nume mare, Horia Mihail. Paginile muzicale ale lui Ceaikovski, Sarasate, Paganini au făcut ca toamna să fie una blândă, muzicală, așteptată și gustată de piteșteni.

Urmează drumul celei de-a șaptea stagiuni a Filarmonicii Pitești. Din 3 octombrie a. c., gongul va bătea din nou pentru orchestra și dirijorii instituției de concert. Să fie de bun augur!

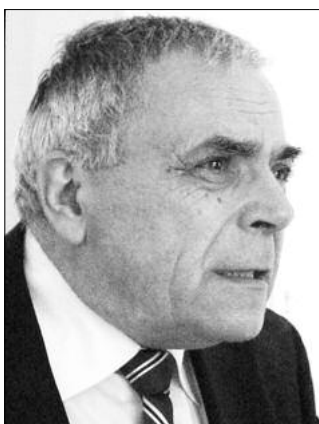
Mihaela MATEI

Alegeri la Filiala Pitești aUSR

Nicolae Manolescu: România literară nu răspunde la e-mailuri

Marea întâlnire a membrilor Filialei Pitești aUSR pentru alegerea președinteluiUSR și a președintelui Filialei Pitești a avut loc miercuri, 18 septembrie, la Centrul Cultural Pitești.

Prezenți, de la București, au fost d-nii Nicolae Manolescu, Dan Mircea Cipariu, Gabriel Chifu și Nicolae Prelipceanu, primiți la Centrul Cultural de către d-na directoare Carmen Dumitrache și d-l Nicolae Oprea, din partea Filialei Pitești aUSR.

Nicolae MANOLESCU

Nicolae Manolescu: pensia unui scriitor este mai mică decât a unei femei de serviciu

■ Întâlnirile noastre nu mai au cvorum. Din 300-350 de membri ai secțiunii de Poezie aUSR din București nu au participat la alegeri decât 60-90 de scriitori.

■ Am reușit să susținem financiar nouă reviste și să obținem suplimentul de pensie pentru scriitori. În medie, pensia unui scriitor este mai mică decât a unei femei de serviciu.

Dan Mircea Cipariu: „La București am câștigat alegerile”

■ La Filiala București aUSR, secția Poezie, am câștigat alegerile, împotriva lui Nicolae Prelipceanu, un candidat important.

■ Programul meu e întemeiat pe comunicare, pentru că nu ne cunoaștem nici între noi, nici cărțile.

■ Voi edita un Buletin informativ lunar cu activitățileUSR și un Anuar al scriitorilor români.

■ Voi face Festivalul Național de Literatură, de 8 zile, în cele mai importante filiale aleUSR. Voi continua Maratonul de Poezie și Jazz.

■ Voi face o Casă a Scriitorilor și o casă de ajutor reciproc pentru scriitori, toate acestea din fonduri atrase de la buget, sponsorizări, donații.

■ Firma care a deținut Cazinoul de la Casa Vernescu, ce ne aparține, a dat faliment și ne datorează 400.000 de euro.

■ Dar am apelat la Statul Român și am obținut subvenții, sub lozincă următoare: *Cultura de azi este patrimoniul de mâine*. Subvențiile au fost primite începând cu februarie 2013. Nu mai avem datorii și funcționează toate revistele.

■ Acum, plătite cu salariu de cătreUSR sunt numai cinci persoane din administrație. Nici eu, nici președinții de filiale nu suntem remunerați.

■ Voi încerca să măresc vizibilitatea scriitorului român. Dar și breasla va trebui să fie solidară.

■ Am făcut mai multe colocvii pentru literatura tinerilor, plătind toate cheltuielile, dar ei s-au certat tot timpul și nu au trimis înapoi nici cel puțin biletele de tren pentru decont. Am plătit și cheltuielile pentru revista tinerilor, dar...

■ Nu trebuie să ne urâm. De unde atâta ură?

■ Ca să fii președinte alUSR este o corvoadă, nu o onoare.

■ Singura noastră șansă este să rămânem împreună iar persoanele alese să-și facă treaba.

■ Candidez la președințiaUSR pentru a-mi continua programele începute. Pentru toate acestea am surse de finanțare.

■ Voi menține indemnizațiile de merit și suplimentul de pensie. Voi lupta pentru aprobarea în Parlament a legii pentru taxa de timbru pe cartea publicată, un leu la 100 de lei. Din nefericire tocmai editorii, membrii aiUSR, miliardarii, ne pun piedici în aprobarea legii.

■ Voi colabora cu alte instituții de cultură ale statului, între care și ICR, cu care am avut întotdeauna relații bune.

■ Am obținut, de un an, dreptul de a închiria Casa Vernescu.

■ Unii dintre cei care iau indemnizația de merit de 1.800 lei nu și-au plătit cotizația.

Dan Mircea CIPARIU

Interpelări ale lui Nicolae Manolescu sau Dialogul surzilor

■ **Florian Silișteanu:** Să înceteze fenomenul de gașcă literară!

■ **Marin Ioniță:** Acum câțiva ani am lăsat la București o carte pentru premiile anuale ale URSS doamnei care se ocupa de această problemă. Peste câteva luni am găsit cartea mea pe pervaz, plină de praf, exact în locul în care o pusesem...

■ **Virgil Diaconu:** Am trimis prin e-mail, de patru ori, poeme pe adresa *României literare*, chiar și pe adresa de e-mail a d-lui Chifu. Niciodată nu am primit răspuns. Am, domnule Manolescu, dreptul să public în *România literară*?

Nicolae Manolescu: *România literară* nu răspunde la e-mailuri. Nu există o persoană desemnată să facă acest lucru.

În temeiul unor răspunsuri de acest gen, dl. Manolescu dorește solidaritatea scriitorilor. Poate se referă la solidaritatea scriitorilor care, cu acordul său, au voie să publice în *România literară*. Poate se referă la solidaritatea celor care sunt invitați de domnia sa la Neptun sau la Lecturile publice de la Ateneu, unde tot domnia sa face invitațiile. Poate se referă

Vin ai noștri...

(...) Peste noapte s-a decis că alegerile se vor desfășura pe Filiale. Acolo se vor alege președintele, cei doi trei din conducere și, dacă numărul de membri o permite, se va alege un al doilea reprezentant al Filialei în Consiliul de conducere URSS. Într-o urnă separată se va vota pentru președintele URSS. Până să aflăm ce și cum cu aceste alegeri în stil nou, am aflat și că termenul pentru anunțarea candidaturilor la președinție expirase...

În cursa prezidențială s-au înscris, (im)previzibil: Nicolae Manolescu și Dan Mircea Cipariu. Acesta din urmă mai participase și la precedentele alegeri de președinte. Dar cum e cu N.M., care se alesese în 2005, s-a reales în 2009 și ar fi fost să-și încheie glorios cele două mandate democratice succesive, precum președinții americani. Cel de al treilea candidat numindu-se Corneliu Leu, 83 ani, fost pe vremuri mare și tare la Asociația din București și nu numai...

Însă, lovitură de teatru (Căci lumea e o scenă, iar noi actorii ei, respectiv figuranții...): Noul Statut, adoptat de nimeni altul decât Consiliul, care ne reprezintă dincolo de toate previziunile noastre, prevede că președintele în funcțiune poate candida și a treia oară. Mă întreb: de ce nu și a patra oară, de ce nu este ales pe viață – și să ne liniștim cu toții? Să nu mai cheltuim cu alte alegeri, când bugetul URSS este sub zero!

Pe de altă parte, prin Noul Statut s-a decis că Asociația din București nu este funcțională, așa că fiecare secție a devenit Filială; sunt deci în Capitală nu mai puțin de șase Filiale -, fiecare va alege președintele și conducerea proprie, fiecare va avea autonomie financiară. N-aș susține că acea deviză antică: *"Divide et impera"*, mereu eficientă istoric, la toate nivelele, nu a fost cu iscusință aplicată și de data asta, în cazul Uniunii. S-a mers la ultimele consecințe: peste noapte, decizia: la alegeri nu pot participa decât membrii care și-au

la solidaritatea scriitorilor care au voie să editeze la *Cartea Românească*, editura URSS, unde tot dl. Nicolae Manolescu aprobă intrarea în tipar a cărților membrilor URSS.

Destul de curioase practicile democratice ale d-lui Manolescu, ale redactorilor *României literare* de a nu răspunde la e-mailuri și ale editurii *Cartea Românească*, instrumentată de cine are această putere... Iată câteva dintre modalitățile de „a mări vizibilitatea scriitorului român”, propuse de către dl. Manolescu. Dar firește că aici este vorba de vizibilitatea anumitor scriitori, iar nu a scriitorilor pur și simplu.

În final a fost votat pentru președinția Filialei Pitești a URSS criticul Nicolae Oprea, care își continuă în acest fel mandatul trecut. Mircea Bârsilă, propus în cursă, nu a avut curajul să candideze, deși cu doar două zile înainte îmi spusese că va candida. Poate că noul consiliu de conducere al filialei (Mircea Bârsilă, D.A. Doman, Dumitru Ungureanu și Magda Grigore) va găsi un sediu pentru filială și va edita, anual, o antologie cu creațiile membrilor filialei. (C.L.)

achitat cotizația la zi! Se estimează că în acest mod, aproape jumătate dintre scriitorii bucureșteni ies din joc. Imprudenți, nu și-au achitat la timp cotizația.

Probabil că nu la fel de rău stau lucrurile în provincie, acolo e de presupus că fiecare membru ține cu dinții de acest titlu, atât de anevoie dobândit, atât de râvnit printre convivi. La Filiala proză, de care aparțin, din cei aproape 300 de membri, nu pot participa decât 170; la Poezie, cu peste 300 de membri, lucrurile nu pot sta mult mai bine: poeți, nu? E just? E injust? Nu le găesc nicio scuză răilor platnici. Dacă e vorba de o organizare de tip sindical, să procedăm ca atare. Sau să ieșim din Uniune. (...).

Apoi: am asistat la Premiile URSS pe anul 2012. Din cei 11 premiați, s-au prezentat doar 6... Nu mai descinde scriitorul din turnul său nici pentru râvnitele premii... Pentru care se duseseră mai înainte lupte la baionetă... Însă, recunosc, nici premiile Uniunii nu mai sunt ce erau odată! Luai un premiu anual, te știa o lume.

Ați observat acest aspect băcător la ochi? Sunt acum scriitori abonați, care iau anual 2-3 dar și mai multe premii – le iau fără să clipească. Și totuși, pe acești colecționari nu-i mai știe nimeni... Am făcut un calcul și mi-au ieșit peste 120 de premii ale URSS pe fiecare an. 7-8 pe fiecare filială, nu-i glumă! Dar mai sunt încă de două sau trei ori pe-atâtea premii locale, pe Asociații, fundații, orașe, municipii, case memoriale, case de cultură, reviste, muzee, ministere etc., etc. La fiecare premiu, se bucură primitorul și se întristează/înverșunează ceilalți 2000 de membri, cu cotizația plătită sau nu. O întrebare ar fi și aceasta: cine se bucură și cine se întristează pentru ce pățește în zilele astea vicepreședintele din ultimii 10 ani al breslei noastre?

Ion LAZU

Poetului Daniel CORBU, deținător al Premiului Academiei Române, i s-a desființat postul de director adjunct cu probleme de patrimoniu, ocupat prin concurs.

Scrisoare deschisă Domnului Dan LUNGU, director manager al Muzeului Literaturii Române Iași

■ „Despre reducerea la jumătate a tirajului revistei „Dacia literară”, editată de M.L.R. Iași fără hiatus din 1990, pe motiv că nu aduce venit la buget.”

■ „Lucian Vasiliu (retrogradat de dumneata la redactor simplu).”

■ „Ai aprobat, cu suspectă bunăvoință, și tot la Muzeul „M. Sadoveanu”, să se desfășoare în curtea instituției petrecerea tinerilor liberali, o adunătură cu băutură, gălăgie și dezmăț, iar decibelii au pus la grea încercare răbdarea vecinilor.

■ „... ai obținut de la același ordonator de credit 500.000 Euro pentru organizarea unui fabulos, spui dumneata, festival de literatură și traduceri. Salutară ideea domnului C. Adomniței de a finanța cu atîta generozitate o manifestare culturală de trei zile, fie ea și internațională! Dar ce se va întîmpla cu muzeele noastre literare în celelalte 362 de zile, domnule manager? Toate cheltuielile ocazionate de restaurarea muzeelor ar fi fost de aproximativ 300.000 Euro, dar „nu sînt bani”, iar ele rămîn pe mai departe martore la managementul dumatilă. Îți propun un ultim periplu la aceste muzee, împreună cu domnul președinte al C.J.!”

Domnule Dan Lungu,

Am găsit necesară prezenta scrisoare, născută din mâhnirea pricinuită de intruziunea politicului în instituțiile culturale și din iubirea mea cunoscută față de patrimoniul pe care l-am slujit atîția ani. Poate din această scrisoare deschisă vei împrumuta și dumneata câteva idei benefice.

De asemenea, probabil că această scrisoare nu și-ar fi aflat rostul în timpuri normale, într-o țară normală, într-o instituție de cultură pînă mai ieri normală. Adus de valul politic, printr-un concurs de împrejurări, ca director al Muzeului Literaturii Române Iași, te-ai conformat și dumneata curentului național păgubos de îndepărtare din instituții a angajaților incozi pentru voi dar profesioniști și aducerea, pe criterii politice sau nu, a unor persoane ce pot fi numite cu indulgență nepricepute.

În momentul instalării dumatilă, ne-am pus speranța, și eu și ceilalți colegi, în buna credință de a arma o echipă întru apărarea patrimoniului pe care-l avem în păstrare. Dar dumneata ai găsit de cuviință, dintr-un prost înțeles entuziasm managerial, să reduci la jumătate tirajul revistei „Dacia literară”, editată de M.L.R. Iași fără hiatus din 1990, pe motiv că nu aduce venit la buget. Ca scriitor român cu experiență europeană trebuie să-ți atrag atenția că nici o revistă literară, nu doar această revistă de tradiție, atît de importantă pentru istoria noastră, nu se susține din propriile vânzări.

Ca manager trebuia să cauți mai întîi soluții de a duce mai departe ceea ce Lucian Vasiliu (retrogradat de dumneata la redactor simplu) a făcut excelent. Revista ajungea la o pleiadă de personalități din țară și din străinătate, e adevărat, pe spezele M.L.R., dar nu cred că această cheltuială a fost inutilă atîta timp cît ținea într-o legătură spirituală cu Iașul atîtea figuri importante, de la regretatul Paul Miron la Paul Goma, de exemplu, fiind primele nume care îmi vin în minte, sau Doamna Gabriela Melinescu, Matei Vișniec, Norman Manea, Dorin Tudoran etc. Cred că soluția era să găsești un Mecena care să suporte aceste infime cheltuieli.

Din motive doar de dumneata știute, ai făcut tot ce a ținut de prerogativele pe care le ai să mă îndepărtezi din echipa de conducere, neloial și, pînă la urmă, nelegal. Tirziu am înțeles toate campaniile furibunde de presă, defăimătoare la adresa mea, și refuzul de a mă privi în ochi în momentele de conversație. Dă-mi voie să consider abuz în serviciu faptul că nu am fost anunțat, conform legii, de desființarea postului de director adjunct cu probleme de patrimoniu, pe care l-am ocupat prin concurs și că nu mi s-a oferit un post compatibil cu pregătirea mea în domeniu și vechimea în această instituție. Tot după o modă împrumutată, dumneata ai desființat un post și ai înființat la loc două, asta probabil în bunul spirit al managementului cu care vrei să ne convingi. După ce timp de aproape douăzeci de ani am fost cu tot sufletul în slujba acestui patrimoniu inestimabil, expert în patrimoniu, titlu dobîndit prin examen de specialitate la Ministerul Culturii, absolvent al cursurilor de management patrimoniu de la Bruxelles, studii aprofundate de muzeologie, voi fi în ultimă instanță disponibilizat. Și te întreb pe dumneata: qui prodest?

Nu voi face vorbire despre aspectele legale ale acțiunii dumatilă față de propria persoană, acesta va fi apanajul avocaților în instanță.

Nu-ți adresez această scrisoare din postura de slujbaş dat afară, ci în calitatea mea de scriitor, deținător al Premiului Academiei Române, ceea ce-ți doresc și dumatilă cu toată căldura. Nu perspectiva de a rămîne fără slujbă mă întristează, ci faptul că ceea ce n-au îndrăznit nici comuniștii să întineze, și anume, condiția scriitorului, ai început dumneata împreună cu consilierii și consilierii consilierilor, pe care văd că te grăbești să-i înghesui prin casele Pogor. Qui prodest?

Înțeleg pînă la un punct graba generației voastre de a vă afirma în spiritul lupilor tineri, dar vă atenționez că nu aveți nici o bază solidă și nici știința însușirii principiului de CONTINUITATE în cultură. Nu pot accepta ca între zidurile muzeelor literare să fie girate manifestări îndoielnice, în spiritul modernității și europenității forțate pe care o visați voi. Astfel, în casa Mitropolitului Dosoftei ai permis desfășurarea ședințelor unui cenaclu, O +, iar la mai toate întîlnirile *poezia tînără* – cum o numiți voi – e de fapt versificație submediocră și pornografică. Păcat că spațiul nu-mi permite exemplificarea, dar dețin dovezi pe care, de altfel, le cunoști.

Ai inițiat un program intitulat „Coliba literară”, o construcție grosieră din material OSB, pe care ai amplasat-o pompos în Piața Unirii cu prilejul unui festival și unde ai împărțit fluturași volanți - cui altcuiva? - tot ieșenilor. Nu sunt vetust, nici refractar, dar nu cred că ai îmbunătățit cu nimic imaginea muzeului, ba dimpotrivă, aceste demersuri nu fac decît să coboare în derizoriu muzeologia literară, pe care n-o cunoști, neavînd studii în domeniu, dar vrei s-o distrugi în spiritul unui așa zis „val nou”.

Ai rămas insensibil la protestul meu de a nu desființa expoziția documentară Alexandru Husar, celebru profesor estetician care și-a dus ultimii ani ai vieții și creației urcînd zilnic Copoul spre Casa Sadoveanu, iar după plecarea Domniei Sale la poporul stelelor, printr-un gest de totală generozitate și respect față de instituția noastră, Doamna Husar a donat cele mai importante manuscrise, obiecte și cărți cu autograf ce au aparținut profesorului

Atitudini

nostru. Dar în spiritul modei care văd că vă macină, dumitale îți s-au părut probabil neinteresante aceste exponate, desființând un spațiu muzeal vizitat. În schimb, ai aprobat, cu suspectă bunăvoință, și tot la Muzeul „M. Sadoveanu”, să se desfășoare în curtea instituției petrecerea tinerilor liberali, o adunătură cu băutură, gălăgie și dezmaț, iar decibelii au pus la grea încercare răbdarea vecinilor. Ți s-a părut risipă plata pentru „Dacia literară”, dar din ce fonduri s-a plătit amenda pentru tulburarea liniștii publice? De la înființarea M.L.R. Iași nu a avut loc un astfel de incident absolut jenant.

Onorabile domn, îți mai spun o dată că misiunea instituției pe care cu onoare o manageriezi este promovarea literaturii române clasice și moderne pe plan intern și internațional, prin protejarea (conservarea, restaurarea), îmbogățirea, cercetarea și valorificarea patrimoniului literar, contribuind la integrarea literaturii române în circuitul valorilor culturale europene și universale. Am avut norocul ca literatura clasică să se fi format la Iași (Societatea „Junimea”) prin majoritatea scriitorilor a căror memorie o cinstim prin aceste muzee. În cultură, deci și în cazul nostru, există un cuvânt sfânt: CONTINUITATE.

Revenind la situația mea actuală, recunosc, mi-ai oferit acel post de pedagog muzeal, ceea ce în traducere liberă înseamnă impresar. Știu că ai făcut special acest lucru tocmai pentru că erai convins că este un post sub condiția mea actuală și nu voi accepta. Și apoi, consider că după șaisprezece ani de muzeografie în umbra Bojdeucii mi-am îndeplinit cu prisosință și această nobilă îndatorire de a face copiii să înțeleagă importanța Muzeului în viața lor. Acest post nu era cumva mai potrivit pentru tînăra pe care-ai angajat-o pe la marketing, mi se pare, și care declama mai zilele trecute pe holurile muzeului că ați venit voi, tinerii, să faceți ordine, pentru că nu ați găsit decît niște muzeografi obosiți? Deh, tineri imberbi!

Declar aici public starea jalnică în care se găsesc aproape toate muzeele literare ieșene: Muzeul „G. Topîrceanu”, Muzeul „Mihai Eminescu” din Copou (are grave probleme cu izolația acoperișului!), Muzeul „V. Alecsandri” din Mircești (nu are clarificată situația protocolului cu Academia Română), Casa memorială „Otilia Cazimir”, care se va dărîma la un vînt mai puternic. De asemenea, Casa muzeu a scriitorului, diplomatului și primarului în cinci mandate al Iașului, Nicolae Gane, se află de patru ani în starea de muzeu închis, în conservare totală. În toată perioada interimatului meu, dar și ca director adjunct, am făcut nenumărate adrese către Consiliul Județean, finanțatorul nostru, pentru reabilitarea acestor clădiri de patrimoniu și în fiecare an suma atribuită a fost zero, pe motiv de criză financiară. Dar în aceleași condiții de criză financiară și prin intermediul M.L.R. Iași ai obținut de la același ordonator de credit 500.000 Euro pentru organizarea unui fabulos, spui dumneata, festival de literatură și traduceri. Salutară ideea domnului C. Adomniței de a finanța cu atîta generozitate o manifestare culturală de trei zile, fie ea și internațională! Dar ce se va întîmpla cu muzeele noastre literare în celelalte 362 de zile, domnule manager? Toate cheltuielile ocazionate de restaurarea muzeelor ar fi fost de aproximativ 300.000 Euro, dar „nu sînt bani”, iar ele rămîn pe mai departe martore la managementul dumitale. Îți propun un ultim periplu la aceste muzee împreună cu domnul președinte al C.J.!

De asemenea, în toată cohorta de angajări pe care le faci conform organigramei prezentate, dumneata nu ai solicitat niciun post de muzeograf, deși cunoști foarte bine deficiențele în acest domeniu. Sînt cinci muzee de interes național care nu au muzeograf, deci modalitate de a realiza ghidaje profesionale.

Tot în perioada interimatului am preluat de la colegul Dan Jumară și am dus împreună cu colegii o muncă asiduă de

clasificare a obiectelor de tezaur și patrimoniu, ceea ce ar fi condus, în ultimă instanță, la obținerea rangului de muzeu național. În momentul venirii dumitale, ai tergiversat lucrurile, astfel încît în presa locală ai declarat că acest merit ți se datorează, dar angajații direcției patrimoniu din Ministerul Culturii pot depune mărturie asupra descinderilor mele și a stadiului în care am lăsat documentația. Apropos, dumneata de ce ai lăsat și acest demers de clasare a bunurilor de patrimoniu în voia sortii? Ți se pare normal ca muzeul cu cel mai valoros și bogat patrimoniu din țară să nu aibă nici la această oră cotația de rang național, ceea ce ne-ar fi dat dreptul la accesarea programelor europene de altă anvergură, majorarea salariilor etc.? Dumneata știi cîți dintre angajații M.L.R. trăiesc dintr-o leafă de 600 - 700 lei pe lună? Sau lași problema în soluționare după festivalul care ți-a devenit cel mai important deziderat?

Cum îți explici că doamna contabil șef a preferat șomajul – la fel, după mai bine de douăzeci de ani de lucru în acest muzeu, timp în care a gestionat cu succes ample lucrări de restaurare, fiind cunoscută ca un profesionist în domeniu – decît să continue activitatea în condițiile pe care dumneata i le-ai impus.

Nu-mi stă în caracter să-mi scot în evidență meritele, nu am profitat de ceea ce nu mi s-a convenit, nu am făcut parte din găști sau grupuri de interese, probabil de aceea am părut o victimă ușoară pentru dumneata. Totuși plec din această instituție cu conștiința unor lucruri bine făcute. Între altele, am dus pentru prima oară la Chișinău expoziția documentară Mihai Eminescu, cuprinzînd toate obiectele de tezaur pe care le deținem în această colecție. Cît zbuțum, cîte telefoane, cîte intervenții la cele două ministere ale culturii și cîtă bucurie cînd vedeam șirurile de copii stînd emoționați să vadă ceasul marelui poet, inelul sigilar și toate celelalte valori patrimoniale! Am trăit momente unice și nu le va împrôșca nici unul din noroaiele cotidiene. Îmi pare rău că, plecînd, nu pot duce la bun sfîrșit același proiect cu Cernăuții, cum la fel de rău îmi pare de nepunerea în practică a ideii mele de a realiza în Salonul Junimii 11 statui de ceară, întruchipînd cunoscutele figuri ale scriitorilor noștri clasici. Am considerat că aceasta este, între multe altele de acest fel, menirea unui muzeograf literar.

Am auzit că ai început demersurile unui alt proiect, tot în stilul cu care m-ai obișnuit, anume construcția unei replici a Bojdeucii țicăuane la Chișinău. Îți sugerez să continui demersurile pe care eu le pornisem deja cu fostul ministru al culturii din Republica Moldova privind găsirea pe căi diplomatice a unor soluții pentru excursii de o zi a copiilor basarabeni la Iași, în loc să te-apuci de făcut tot felul de artificii care impietează memoria povestitorului și apoi, unde va fi emoția și memoria afectivă a acestor copii că au atins pereții bojdeucii unde s-a scris *Capra cu trei iezi* sau *Amintirile din copilărie*? Mă gîndesc că și Iașului i-ar sta bine cu un Ermitaj... Vedeți de unde începeți și unde-l puneți!

Îți admir talentul de a îmbrăca în declarații pompoase acțiuni culturale fără vreo relevanță reală, dar în detrimentul total al culturii române. Muzeele literare sînt unice oriunde în lume și nimeni nu s-a gîndit la replici și artificii. Poate măcar Ministerul Culturii va avea un cuvînt de spus, pentru că am de gînd să aduc la cunoștință demersurile dumitale.

Îmi fac o datorie de onoare de a mulțumi tuturor confrăților care au luat atitudine față de ceea ce mi se întîmplă, fiind în total dezacord cu acțiunile dumitale. Așa cum spuneam la început, poate din această scrisoare deschisă vei împrumuta și dumneata câteva idei benefice. Așa să te-ajute Dumnezeu!

Daniel CORBU

Decimarea elitelor creatoare ale României

(urmare din nr. trecut)

Un ultim citat din textul sentinței: „În sfârșit, nu pot fi reținute nici susținerile pârâtului în sensul că discuțiile purtate cu generalul Pleșiță ar fi lipsite de importanță în sensul că nu ar fi furnizat informații pe această cale, intervenind pe lângă acesta numai pentru obținerea unei vize pentru America pentru mama prietenului său, Matei Călinescu. Anterior discuțiilor purtate pe această temă, pârâtul aduce la cunoștința lucrătorului Securității aspecte rezultate din discuțiile purtate cu numitul P.G., inclusiv anumite probleme cu care se confruntă acesta din urmă, fiind de asemenea relatate și alte discuții atât cu ocazia aceleiași convorbiri cât și cu alte ocazii (conform notelor de transcriere aflate la dosar)”. Este limpede că demersul lui N. Breban avea un caracter umanitar (avocații care îl reprezintă pe romancierul Breban în instanță au amintit acest aspect). A face din opiniile exprimate prin astfel de demersuri dovada colaborării e ca și cum membrii Amnesty International care trimiteau autorităților scrisori dând adresa prizonierilor și motivele pentru care au fost închiși (scrisori de protest, greva foamei etc.) ar fi devenit informatorii Securității.

În concluzie, iată cele trei argumente – din suita celor expuse pe parcursul acestui demers – care pot fi folosite în apărarea autorului *Bunevestiri*: diferența dintre *opinie* și *denunț*; distincția dintre *informație* și *informație relevantă* în sensul legii; motivele discuției cu un ofițer de securitate sau cu vreun înalt demnitar comunist sunt decisive. În acest sens, scriitorii care s-au întâlnit cu Ceaușescu și informau despre relele lucruri făcute de birocrația sistemului, în numele aspirațiilor comunismului, ar fi și ei colaboratori?

Instanței îi scapă cu desăvârșire sensul legii pe care o aplică. Și CNSAS l-o fi stăpânind oare? Răspunsul e ca un foc în ceață. Să înțelegem că CNSAS a devenit un fel de furnizor de informații pentru presa de scandal din țară? Să înțelegem că CNSAS s-a transformat în instrument de decimare simbolică a elitelor creatoare ale României, prin care se conservă identitatea națiunii române? Identitatea unei națiuni ține, evident, de securitatea statului român. Prinuciderea în efigie a vârfurilor creatoare ale României, în plină libertate, se atentează la securitatea și integritatea identitară a statului român. Procesul condamnării unor nevinovați în plină libertate seamănă izbitor cu procesele staliniste. Întrebarea este: *qui prodest*, cui folosește să fie continuate procesele staliniste de decimare a elitelor creatoare în libertate? Virgil Nemoianu se întreba: „De ce plânge lumea aproape în unanimitate de calitate deplorabilă, joasă, a păturilor politice din România? Nu cumva, zic eu, tocmai din cauza decimării sălbatice a elitelor, continuată prin auto-exilarea valorilor naționale? (...) Cum se face că loviturile abuzive, violente s-au îndreptat și se îndreaptă prin excelență împotriva generației celei mai europene, celei mai echilibrate pe care a cunoscut-o România în secolul XX?” Urmează o întrebare care va da de gândit: „Cât de periculoasă este stărpirea valorilor în numele unor adevăruri inchizitoriale simpliste și totodată cam dubioase?”

Cum și în fața cărei instanțe va răspunde CNSAS pentru repetatele abuzuri? Cum va fi trasă la răspundere pentru decizia dată, în lipsa probelor, dna președintă Ciobotaru, care judecă fără să stăpânească sensul legii aplicate? Cum va plăti d-sa pentru terfelirea numelui Breban? Cu asemenea judecători, cu o lege prin care se lasă poarta larg deschisă interpretărilor eronate și abuzurilor, riscul

e să fie condamnați de-a valma – în baza unor sentințe la fel de... stupide era să zic, dar mă abțin – absolut toți românii care au dat declarații organelor securității, adică... milioane? În timp ce criminalii odioși – în primul rând, cei din epoca stalinisto-dejistă! – în văzul oripilat al tuturor, stau netulburăți în rezervații locuite de păuni și fazani și se amuză: victimele lor de altădată, printr-o farsă macabră a istoriei, își păstrează statutul de victime... Una dintre cele mai grave boli sociale și morale ale societății românești din perioada postdecembristă este, indiscutabil, eliticidul, ce seamănă în multe puncte cu aceeași boală, caracteristică stalinismului.

De fapt, ce noroc pe capul dnei președintă Ciobotaru! Cu o asemenea sentință și-a asigurat, fără dubii, un loc în istoria literaturii române; e adevărat că e vorba de un loc ce nu-i face cinste. Cu toate acestea, e limpede că de aci înainte, numele dnei Mirela Monica Ciobotaru va figura în istoria literaturii române într-un capitol onorant al acesteia, dedicat autorului *Bunevestiri*. Un noroc similar l-au avut judecătoarea Savelieva și procurorul general Sorokin, care l-au condamnat pentru „parazitism social” pe marele poet Iosif Brodski, ulterior, la 47 de ani, exilat deja în SUA, în 1987, Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură. Un detaliu semnificativ ce ține nu numai de istorie literară: poetul Brodski a fost arestat în data de 13 februarie 1964; în ziua următoare, ucenicul și marele admirator al Annei Ahmatova va avea primul infarct. Pe 28 ianuarie 1996 Iosif Brodski a murit în urma unui alt infarct.

Norocul dnei Ciobotaru, al judecătoarei Savelieva și al procurorului Sorokin este incomparabil cu cel al procurorului imperial Ernest Pinard, care a condamnat dintr-un foc, în același an – 1857 – două păsări uriașe: *Fleurs du mal* de Charles Baudelaire și *Madame Bovary* de Flaubert. Victima care a urmat după cei doi uriași este Eugène Sue – unul dintre maeștrii din prima tinerețe a lui Fiodor Mihailovici Dostoievski.

Ce vor face în continuare legiuitorii români? Oare îi vor crea condiții dnei Ciobotaru... să bată recordul procurorului imperial Ernest Pinard?

La începutul anului 2013, revista *Contemporanul* a lansat o campanie națională, ce are un motto ales din Friedrich Nietzsche: „Un popor nu se caracterizează atât prin oamenii mari, pe care îi are, ci mai mult prin felul în care îi recunoaște și îi stimează pe aceștia”. Cum recunoaștem și stimăm noi, românii, oamenii noștri mari? Simplu: îi exterminăm simbolic în piața publică înainte să existe o sentință judecătorească definitivă, apoi îi trimitem la tribunal și îi condamnăm fără probe, batjocorindu-le viața, destinul, cariera, terfelindu-le numele, onoarea și demnitatea. Apoi, ne mirăm că suntem recunoscuți și tratați la fel.

Cultura, nr. 18, Mai 2013

Aura CHRISTI

POEZIA POSTMODERNĂ

1. O parte a scriitorilor și a criticilor noștri a vorbit și continuă să vorbească despre poezia postmodernă sau postmodernistă. Cine sunt așa-numiții poeți postmoderni? Generația '80 în totalitate, o anumită fracțiune a ei – poeții *Cenacului de luni*, după cum crede Mircea Cărtărescu (vezi *Postmodernismul românesc*, 1999) –, poeții optzeciști și cei șaiszeciști (Nicolae Manolescu, în vol. *Despre poezie*), poeții generațiilor sau valurilor poetice '80, '90 și 2000, așa cum susține Dumitru Chioaru în antologia *Noua poezie nouă* (2011)?

2. În volumul *Postmodernismul românesc*, Mircea Cărtărescu afirmă că „prin 1985 (...) optzecismul era deja epuizat ca formulă poetică” și că poezia optzecistă s-a salvat prin „angajamentul în lumea postmodernă”, prin „orientarea ei (...) către cultura de tip nord-american, astăzi un adevărat arhetip al postmodernității”, așadar prin sincronizare.

Credeți în sincronizare? Asigură de la sine modelul american sau cel occidental, în general, calitatea poeziei obținute „prin sincronizare”?

3. Cum definiți dv. așa-zisa poezie postmodernă din spațiul cultural românesc? Care sunt trăsăturile specifice, definitorii ale acesteia? Se regăsesc trăsăturile poeziei noastre postmoderne printre trăsăturile poeziei postmoderne americane (occidentale) de valoare?

4. Mircea Cărtărescu găsește că poezia postmodernă românească se trage/provine din *Cenacul de luni* și că ea are cinci poeți optzeciști-postmoderni de valoare (vezi *Postmodernismul românesc*), iar Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române...*, mizează pe 18 poeți postmoderni, dintre care 11 sunt tot din *Cenacul de luni*.

Provine poezia postmodernă românească în mod prioritar din *Cenacul de luni*, sau poeții postmoderni de luni sunt doar cei

oficiali? Dv. câți poeți performanți postmoderni credeți că avem? 5, 10, 100? Aveți curajul să ne dați câteva nume de poeți postmoderni valoroși?

5. Credeți că poezia optzecistă „este principalul (dacă nu singurul) sistem de referință”, „atât pentru cititorii avizați, cât și pentru cei mai tineri poeți”, așa cum spune Alexandru Mușina în *Antologia poeziei generației '80* (prefață la cea de-a doua ediție, 2002)? Adică, dacă ne raportăm la poezia modernă sau la cea postmodernă în general, suntem cumva pierduți pentru poezie?

6. Generația poetică optzecistă este „cea mai bogată și valoroasă generație poetică apărută în ultimii 45 de ani”, spune Al. Mușina în *Antologia poeziei generației '80* (Prefață, 1993). Ce rezonanță credeți că are poezia optzecistă sau optzecist-postmodernă în context contemporan universal?

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991, numit *Sfârșitul postmodernismului: noi direcții*, s-a discutat despre epuizarea literaturii postmoderniste și despre nașterea unei noi literaturi.

Este postmodernismul occidental în criză? Este acesta deja o literatură a trecutului? Și cum vă apare dv. insistența/stăruința într-un postmodernism a poezilor români, care după ce s-au sincronizat cu postmodernismul american cu trei decenii mai târziu, continuă să rămână în tranșeele postmoderne chiar și după ce steaua lui (se pare că) a apus?

8. Dacă nu credeți în poezia postmodernă, în ce poezie credeți totuși? Ce fel de poezie se face acum la noi? Care sunt notele ei definitorii și ce șanse are ea să se impună, dacă o raportați la poezia postmodernă oficială, adică la cea susținută azi de *Gvernul Literar Postmodern*?

Anchetă realizată de Virgil DIACONU

„Estetica și producția optzecistă, în toată incoerența ei puerilă, nu-i decît o prelungire a esteticii marxiste”

Sincer, părerile (estetice, filozofice, mai ales „politice”) ale lui Cărtărescu mă interesează exact cît prognoza meteo de la TVR, iar generația 80 nu știu ce înseamnă.

Ajunge să ai mintea un pic mobilată intelectual și aerisită, ca să observi că estetica și producția optzecistă, în toată incoerența ei puerilă, nu-i decît o prelungire a esteticii marxiste; - postmodernismul e în esența lui stîngistocomunist, așadar n-are ce să mă intereseze. Doar în România „anticomuniștii” se laudă că sînt postmoderni, ba chiar opozanți ai regimului.

În flecăreala lor apolitică (de fapt, lașă, ocolitoare a esențialului) optzeciști

n-au făcut decît să lase bestia să-si facă mendrele. Vedeți care le sînt mentorii: staliniiștii Paul Cornea, Crohmălniceanu, Cosașu etc. Evident, și în această generație optzecistă (eu prefer termenul de promoție) există scriitori eminenți, dar foarte puțini: Danilov, Dan Stanca se numără printre ei. Și Cărtărescu e citibil cu poemele din anii '80 și cu *Levantul*; restul e destul de penibil. Dar, în context, poate fi socotit un vîrf. Există și vîrfuri de categoria a doua sau a treia. Printre hîrtoapele și delușoarele care alcătuiesc geografia literară românească, autorul Garofiței e un „vîrf”.

Al Dvs.,

Cristian BĂDILĂ

„A amîna, a aștepta”

- A amîna, a aștepta, iată modurile cele mai adînci de-a stăpîni obiectul amînării, al așteptării!
- Nerăbdarea e totdeauna o naivitate.
- Argintul e un mugure de metal nedeschis, un vis prematur. Aurul e cadavrul unei flăcări, cald încă. Ora argintului sună prea devreme, ora aurului prea tîrziu.
- Cu cît e mai feroce o putere opresivă, cu atît pretinde mai vîrtos a reprezenta interesele obștești.
- Metafora: barochizarea unui adjectiv.
- „Simțul realității ni s-a dat pentru a ne orienta, dar și pentru a face posibilă mirarea noastră în fața *neverosimilului* realității” (Blaga).
- Asceza notației în fața dezvoltării, a „rotunjirii” verbale, de unde aspectul sacral spre care tind formulele scurte.
- Visul: transcendența cea mai la îndemînă.
- „În mijlocul uscăciunii și al neputinței de a izbucni în plîns și de a mă despovăra, ce e tendința asta continuă de a mă ruga, chiar dacă rece și mașinal, căutarea asta a templului, înclinația asta duioasă către ceea ce mi-a dăruit, copil fiind, viața spirituală?!” (Unamuno).
- Invectiva: starea de delir a ironiei.
- E atît de sincer, încît nu pregetă a-și ucide adversarul.
- Există sentimente care se pot constata doar în umbra conștiinței, similare stelelor ce luminează doar noaptea.
- În creație, constrîngerile ca și libertățile reprezintă aspecte ale ficțiunii. Desigur, cu excepția constrîngerilor ce vin din afara creației.
- Idealul unei prea mari transparențe implică riscul reducerei obiectului ce-l vizează.
- Orice tentație de-a socoti arta un divertisment este deja o expresie a *kitsch*-ului. *Omul-kitsch*, descris de Hermann Broch, înlocuiește alternativa damnare/mîntuire cu cea de plictiseală/distracție.
- Iubirea pipăie în răstimpuri eternitatea din noi.
- Cinismul oricărei semnături. Necesitatea semnăturii. Discipolii lui Rubens iscăindu-și portretele într-o nară, într-un ochi, spre a atenua dilema.
- Neantul, din ce în ce mai concis.
- Scrie pentru a acredita pe un altul, pe cititorul său. Nu e, în felul acesta, un altruist?
- Imensa prospețime a celor ce ni se refuză. Paradiziaca lor suculență. Absolutul lor.
- Ce încredere poți avea în cel care te îndeamnă la o credință care nu-i și a sa?
- Egoismul unei opere care te îmbie la pastîșă.
- Ferește-te de dezinteresarea plină de zel! Dezinteresarea e în sine un superlativ.
- Negustori de speranțe, dar și negustori de deznădejdi.
- Ascetismul geometriei: punctul.
- Proverb arab: „Acela care nu se teme de nimeni, nu va găsi pe nimeni să se teamă de el”.

Gheorghe GRIGURCU

Cui i-e frică de Nicolae Breban? (II)

De ce le e frică de Nicolae Breban „adaptaților” (altfel zis, oportuniști) vechi și noi, ciocoilor de curte veche și de curte nouă, gășcarilor literari, proletcultiștilor și fiilor lor, globalizatorii? Pentru că Breban își câștigă cotidian libertatea de expresie prin actele sale *à rebours*. Ce scriitor al zilelor noastre a mai refuzat și refuză onoruri de la foruri? Te adaptezi sistemului politic, nu ești învingător, dimpotrivă, avertizat memorialistul în ale sale *témoignages*, în patru volume, *Sensul vieții*. Am sperat de-a surda, după acel Decembrie, să scăpăm de intelectualul răs-plătit de Putere. Or, prin mediatizare, o anume „pătură”, cum o numeau comuniștii, agreată la vîrf, a devenit „supra-ultra-elită”. Capitalul *intello* a fost acaparat de GDS (singurul care gîndește dar nu și cel care gîndește singur); Andreea Pora („22”), practicînd autismul etic, îl acuză pe filosoful Andrei Marga că a lins mîna politicului, ca și cum „neptuniștii” n-ar fi făcut-o. Cît despre Mircea Mihăieș, ca vicepreședinte ICR, a dat verdict, în „România literară”, privindu-i pe Eliade, Cioran, Noica: „nu pot, firește, constitui modele de onorabilitate ideologică”. Fermecător acest *firește!*

A stabilit, cumva, ICR, sub Patapievici, o strategie a exportului de cultură românească, bine gîndită, bine realizată? Ce s-a văzut a fost eliminarea artei cu amprentă națională, considerată dacă nu delict, atunci incorectă politichestre. Abaterile de la linia PCR au devenit abateri de la linia PC, neconforme tiparului UE. Și dacă ICR e agenție culturală, antenă PR, atunci să aleagă între creativ și atractiv ce trebuie ales. Sau se preferă literați mediocri și agresivi, vandabili chipurile, în dauna marilor personalități autohtonizante, constant marginalizate? Întreb din nou: au fost traduse cărțile lui N. Breban pe bani ICR?

Goma „se bucură” în continuare de izolare nemeritată, de nerecunoaștere, în ciuda vocilor care cer dreptate pentru cel rămas, la rubrica *nationalité, réfugié roumain*, cum ne aduce aminte Flori Bălănescu, adică pribeag, fugar, băjenar. Goma a fost, scrie Gabriela Melinescu (*Jurnal suedez*), „singurul disident român invitat la Stockholm pentru a informa PEN-Clubul suedez despre ce se întîmplă în România”. Și cel mai aproape de Nobel, cred eu. Altă voce sonoră, LIS, în *Cartea zădărniceii*: „Este inimaginabil, Paul Goma n-a fost onorat nici pînă azi deUSR, nu i s-a acordat un premiu pentru întreaga operă, n-a fost invitat în țară (USR n-a insistat să fie repus în drepturi)”. Iar Petru Ursache, în *Omul din Calidor*: „Goma a luptat pentru unitate, pentru fortificare, pentru universalizare și s-a văzut că s-a ajuns la dispersare, risipire de forțe. Cultura nu este o afacere a unei singure persoane, oricît de înzestrată ar fi; cunoaște individualități marcante (și cu cît mai multe, cu atît mai bine pentru ea în totalitate) pentru a supraviețui pe mari întinderi de timp; nu acceptă dictatura unui grup cu pretenții și închipuiri, îi displace ideea de «centru-margine»; dacă întîmpină obstacole naturale, știe să și le asocieze și să se fortifice; dacă obstacolele sînt construite în chip artificial, cu intenții diversioniste și brutale, sfîrșitul tragic este previzibil”. „Pentru unitate, pentru fortificare, pentru universalizare” a luptat și luptă N. Breban, în pofida faptului că ni se bagă în cap că n-ar mai fi în „trend”. Ei, șazeiciștii, au crezut în faptul că vor interesa Europa, „în ciuda tuturor majorelor, imprevizibilelor și brutalelor impedimente de

istorie sau mentalitate, limbă sau geografice”.

De la început *Francisca* a luat Premiul Academiei Române; prozatorul a fost pus în seria Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, nu altfel decît ca autor de „proză abisală” cu deschidere spre universalizare. Dar, *il y a un grand mais*: pentru că nu-i veleitar, nici ignar (rimă involuntară), nu-l irită sintagma de „poet național” pentru Eminescu: „Iar națiunile au nevoie ca de aer sau de piine, de copii sau de strămoși, de aceste simboluri vii în care, cum o spuneau romanticii, se întruchipează Fiiința adîncă, secretă a unei Națiuni, însuși rostul ei pe Pămînt” (*Sensul vieții, Memorii II*, p. 359).

Cultura română obsoletă la hurtă? Cum știm să dărimăm ce s-a zidit frumos: „identitatea națională a Românilor”! (majuscula îi aparține lui N. Breban), pusă la index în anii '50 de Control-Rolleri și, acum, de globaliza(n)ți.

Literatura a fost și este pentru Breban o problemă gravă, presupunînd faptă, nu glumă. Iată-l protestînd împotriva opresantelor Teze ceaușiste din '71, gest recunoscut cu uimire de Virgil Ierunca în '76: „Ce-ai făcut dumneata, domnule Breban, e atît de neverosimil, că nici azi nu ne vine să credem”. Iată-l părăsînd Parisul cu tot cu Flammarion, editura care-i publicase trei cărți, ca să-și continue lupta în țară. Nobelizabilul Mircea Cărtărescu se simte în acid sulfuric în România, deși e un răsfațat al managementului și al europarlamentarului Traian R. Ungureanu, care, după ce-l citește cu nod marinăresc în gît, declară fără păs: „literatura a dispărut. Cărtărescu e excepția”. La polul opus, în țara lui, Breban își simte redeșteptată forța de creație; solul natal îi dă energie, îl inspiră, îl face prolific.

Faptul că și-a provocat mereu destinul (soarta, Schicksal-ul) ca insurgent a trezit nemulțumiri, ranchiune, invidii, dar și luări colective de atitudine parti(d)nică. Abia în 2003 a aflat, din revista „Dosarele istoriei” nr. 8, că a fost exclus din C.C. la cererea Biroului Uniunii Scriitorilor. În februarie '72, au fost două ședințe: una prezidată de Ceaușescu personal, pentru excluderea din C.C. și din partid a lui N. Breban. Surprinzător, din stenograma ședinței închise, rezultă că Ceaușescu l-a apărut, spunînd că Breban a criticat Tezele, nu sistemul comunist. „Abil”, s-a împotrivit propunerii venite de la toții de vîrf ca Nicolae Breban să fie exclus din U.S.R. și arestat. Există documentul, procesul-verbal. În cealaltă ședință, de Birou USR, Stancu, Preda, Jebeleanu, Bogza și frații literari pentru care a scris atîtea exerciții de admirație, Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Cezar Baltag au propus să fie scos și din birou.

În ciuda „stigmatului” originii burgheze (eu o numesc steaua galbenă a obsedantului deceniu, pe care am purtat-o și eu), Breban a încercat din interiorul (da!) al PCR-lui să facă tot ce putea atunci pentru cultură, transformîndu-i pe proletcultiștii care se simțeau detronați din rang „și care deveniseră mai «vigilenți» decît cei plătiți pentru asta” (lucr. cit., vol. IV, p. 105) în dușmani pe viață și pe moarte.

Fiul de preot unit, taxat „dușman al democrației populare” încă din adolescență, a fost propus la Congresul X, august '69, membru supleant C.C., alături de Jebeleanu și de D.R.P., dar și de Eugen Barbu. „Plini” erau deja Zaharia Stancu și Titus Popovici. A ajuns în staff-ul lui Ceaușescu, dar nu s-a lăsat supus dresurii politice, așa cum au făcut-o atîția slujnicari fideli. A

Atitudini

rămas aceeași personalitate independentă față de partidul-cenzor, care trimitea instrucțiuni de nepublicare a textelor „necorespunzătoare” liniei. Personalitățile independente plătesc; mereu, cele dependente sînt plătite. Și ce vremuri am trăit, Doamne! Pentru Crohmălniceanu (în '62, vă rog!), Cioran mai era „promotor al fascismului”, iar Blaga „exponent al păcătoșeniei dragostei trupești” (v. Conferința scriitorilor din acel an). De precizat că Blaga, scos din universitate și exilat la Biblioteca din Cluj a fost obligat să-și scoată propriile cărți din circuit și să le treacă la Fond S(ecret). Din păcate, o nouă dictatură a nonvalorii ne pîndește, iar cenzura cunoaște noi modalități de a respinge cărți și idei. O carte bună într-o editură mică are șanse zero față de o carte bună mediatizată masiv. Vrea Humanitas, om te face, chiar dacă nu tot ce publică e valoare certă. Inegalități de șansă? Da. Atunci, de origine socială, acum, de castă; atunci, politică, acum corect-politică. Și cum să nu le fie frică de cuvîntul eseistului N. Breban criticilor de întîmpinare, deveniți agenți de vînzări și deruînd cititorul cumpărător prin trișerie piaristică?

De ce a ajuns „Contemporanul. Ideea Europeană” pe lista neagră a tăierilor de subvenții? De ce n-a plăcut? Pentru că echipa redacțională sub directorat Breban s-a opus *sabotajului* cultural, adică detractorilor, confuziei de valori, minimalizărilor incorecte, trădării „criticii”. Așadar, cui i-e frică de N. Breban? Celor care vor să fie distruse valorile de patrimoniu pe care le apără N.B. cu un acut simț al valorii. Iar eseistul ne-a avertizat în repetate rînduri: dacă etnia e disprețuită, pictată cu negru istoric din lipsă de empatie cu subiectul, și scriitorimea ei e disprețuită. Scriitorul român e invizibil acum în țară, dar și în străinătate. Trebuie să i se restabilească prestigiul, cota valorică, punct înscris în programul de candidat la președinția URSS.

Cum lumea scriitoricească e ficționară, e important, după mine, să știm exact cum și ce-a fost, ca istoria literară să judece în cunoștință de cauză. Întîi, în toamna '68, N. Breban a fost redactor-șef adjunct la „România literară” a lui Geo Dumitrescu, ceilalți doi adjuncți fiind Ion Horea și G. Dimisianu. Moment: Popescu-Dumnezeu zburătăcise din scaune pe Ion Bănuț-ESPLA, pe Băieșu de la „Amfiteatru” și pe Nicolae Dragoș de la „Scînteia Tineretului”, iar antologia de poezie a lui N. Manolescu fusese desființată chiar sub ochii lui Ivașcu. Mizil i-a spus lui N. Breban, înainte cu cîteva zile de Congresul scriitorilor din toamna lui '68, că partidul a fost obligat să topească antologia la cererea scriitorilor Boureanu, Jebeleanu, Cicerone Teodorescu și asta pentru că ar fi inclus în sumar „fasciști notorii” ca Nichifor Crainic și Ștefan Baciu. Atunci, chiar în acea ședință de excludere, N. Breban a propus curajos ca editorialele („anoste și conformiste”, scrise de Cicerone Teodorescu sau Baranga) să apere în fine valoarea estetică și l-a propus pe Matei Călinescu, anti-dogmaticul. „Dumnezeu” l-a aprobat: l-a numit pe Matei Călinescu editorialist. De subliniat: cît timp a condus „România literară”, Breban a rezistat presiunilor (dinspre partid, dar și dinspre scriitori) să-i scoată din redacție pe Dimov și pe Goma.

A fost dez-articulat social după protestul contra Tezelor și demisia de la „România literară”, trimisă lui Z. Stancu de la Paris. Adrian Păunescu, fostul fidel, i-a spus la întoarcere, în '72: „cred că-ți dai seama, Nicolae, că... ai devenit un lepros social”. Solidaritate între scriitori? Zero. Nu s-au solidarizat, cum nu s-au solidarizat nici cu Paul Goma. Lipsa coeziunii e una dintre

maladiile breslei, acutizată postsocialist, ca și lipsa respectului reciproc. Cotizanții adoră *cheta pe flegmă* (titlu de debut al lui Dan Lungu).

Breban venise cu risc major în țară cu gînd să-și spună cuvîntul în plen, la Conferința Scriitorilor. A fost șters de pe lista delegaților, împreună cu Goma și Țepeneag. A protestat careva? Că nu știu. De ce să-și piardă privilegiile? Mai comod era să se împotrivescă pe la colțuri, să se vaite pe la madam' Candrea ori să rămînă cinic-pasivi. Erau deranjați în habitudini de disidența *enormă* a lui Breban.

Cu toate astea, oriunde, de la Paris la Fundata, N. Breban face elogiul prieteniei, sentiment prioritar: „Prietenia, aceea, cu majusculă, m-a asistat și ajutat în ceasurile mele cele mai grele, mai năucitoare”. E o tărie și-n a trece peste animozități. Scrie Breban în *Memorii* despre cei care i-au întors spatelul după protestul contra Tezelor: prietenul Raicu n-a mai scris despre Breban-„proscrisul”, deși publicase *Îngerul de gips*, *Bunavestire*, *Don Juan* și *Drumul la zid*. Nici Negoîtescu, preferîndu-l pe Popescu-junior. Alt Popescu, cel supranumit Dumnezeu, i-a spus că a comandat cronici negative, 4 (patru), la *Îngerul de gips*, lui Crohmălniceanu, lui Răpeanu, lui Aurel Martin, lui Ion Ianoși. Solidari în denigrare confrății! Da, dar incapacitatea breslei de a fi unită cît de cît îi reține mai puțin atenția decît gestul lui N. Manolescu: cînd Breban nu mai avea poziție socială, criticul a spart bariera marginalizării și i-a oferit prietenia sa. Iar *Bunavestire*, în ciuda incriminării în Plenară de Titus Popovici, a primit premiul URSS în '78, datorită lui Geo Dumitrescu și lui N. Manolescu. Deci s-a putut. Acum, însă, deși în Statut e trecută, lîngă *primatul valorii, solidaritatea profesională*, iar URSS trebuie să apere – prin Statut – „interesele profesionale, economice, sociale și morale” ale scriitorilor din România, *atentatele la demnitate* produse pe surse CNSAS nu sînt amendate cum ar trebui, ca să nu pomenesc decît cazul Cezar Ivănescu, împins în moarte de indiferența colegilor de condei. Mai rele sînt cele indiferente – zic eu – decît cele rele.

În anii '80, lui Noica i s-a propus să publice o lucrare a sa în cinci limbi de circulație. A renunțat în favoarea lui Blaga: îl vedea mai reprezentativ decît el pentru filosofia română. Acum, în perioada cea mai lamentabilă din istorie pe care o traversăm, nulocrația înregistrează izbînzi după izbînzi în lupta cu meritocrația. *Arca* lui N. Manolescu e mică, nu încap în ea toți cei care merită; în schimb, pe porțile vraiste ale URSS intră oricine. Se mai poate vorbi de o castă profesională a scriitorilor? Cît sînt de scriitori eseistii *copy-paste* ori epigramiștii vinului? Avem peste 2400 de scriitori cu carnet. Și-mi amintesc de un articol semnat în faza sa maoistă, de un istoric literar de pe Bahlui, extaziat de politica lui Mao de a cultiva poeți-propagandiști în orice cătun: zeci de mii.

Cui i-e frică de N. Breban? Și detractorilor, și immnologilor. Altfel, nu se explică de ce, la candidatura sa din 2009 pentru președinția URSS, s-a răspuns cu voturi puține, deși cel mai important deziderat din program era „reabilitarea imaginii scriitorului”.

Să înțeleg că, nevotîndu-l pe N. Breban, scriitorul român n-a dorit „să-și redobîndească importanța și prestigiul pierdut în ultimele decenii”? Oare n-a vrut să-i testeze integritatea și eficiența sau s-a temut de ele?

Magda URSACHE

Colapsul criticii tovrărești

Cum se face?; de ce se face?; pentru ce se face critică literară? sunt doar câteva întrebări ale căror răspunsuri, dincolo sau nu de varietatea reacțiilor sau de pasiunile pe care le stârnesc în rândul partizanilor, trădează indubitabil modul de a înțelege literatura. Oriunde ar fi practică, fatalmente sincronă până la un punct cu gradul de progres sau de sinuoasă evoluție a epocii sale, dacă nu produce atât de rapid pe cât ne-am dori o nouă definire, mai nuanțată, a literaturii, prin natura sa, critica literară rămâne în permanență capabilă de a repune în discuție și a radiografia natura propriului statut și noțiunile definatorii, parti-prisurile ideologice și automatismele de limbaj devenite redundante, îndreptățirea demersului specific cu plusurile și ratările inerente, punându-se, așadar, singură în cauză, analizându-se și judecându-se pe sine.

Formă noetică prin excelență a unei practici de valorizare culturală, critica veche (*tradițională* sau oricum vrem să-i spunem) și *critica nouă* (*sau noua critică*, după titlul simpozionului – de ce nu? – din primăvara acestui an, organizat de secția de specialitate a U.S.R.) nu sunt mai puțin, parafrazând un mare clasic, o oglindă a vremurilor. De la cronică literară la studiile monografice și de la comentariul erudit la eseul critic, pentru a rămâne la doar câteva articulații ale fenomenului, la un sfert de secol aproape de la *loviluția* (cum se mai spune) din decembrie 1989, serbedele îndrăzneli sau palidele izbânzi, dar mai ales, nenumăratele metehne ale criticii românești reflectă cu brio, în felul lor, profunda criză a valorilor liberale din toate domeniile vieții-sociale, culturale și politice de la noi. Lipsa bunei-credințe și lectura superficială sau incompletă a textelor (uneori, nici atât!), judecata fără probe materiale, falsificarea gravă a ierarhiilor, impostura crasă (cineva spunea că toți scriitorii care și-au scos cărțile în comunism cu ajutorul instanțelor cenzurii sunt în realitate niște impostori), prostia ridicată la rang de *primum movens* și o adevărată teroare primitivă („nimeni nu e mai capabil, citește *căpos*, ca mine” și „ce-are a face dacă n-am principii și mint de îngheață apele, atâta vreme cât, ca ditamai directorul de revistă, nimeni nu mă poate împiedica să tai și să spânzur în sprijinul grupului de interese” – și, slavă Domnului, avem astăzi, pe puțin vreo sută de reviste parohiale!) –, acestea și încă multe alte rapturi în materie constituie tot atâtea aspecte ale unui caz clinic grav (și mă refer în special la „critica tovrărească”), dovezi evidente ale impasului major al unei părți a criticii literare practicate și la ora de față în România.

La alte dimensiuni și sub rezerva diferenței de specificitate socio-culturală, fenomenul, dacă singură această constatare e de natură să mângâie pe cineva, poate fi întâlnit însă și în Franța, de pildă, unde de ceva vreme ni se vorbește, fără rezerve chiar, de sinuciderea criticii literare actuale. Într-un articol (*Comment la critique littéraire s'est suicidée*) publicat în primăvara acestui an într-o prestigioasă revistă franceză, scriitorul și criticul literar Pierre Jourde întocmește o listă destul de cuprinzătoare a disfuncționalităților la zi ale criticii literare din Hexagon. Pe fundalul general al scăderii vertiginose a prestigiului și

importanței actului critic, tot mai subminate de dezvoltarea Internetului (vezi aiuritoarele opinii suicidare de pe bloguri!), între disfuncționalitățile criticii semnalate de autorul celebrei *La litterature sans estomac*, la loc de frunte le întâlnim menționate pe cele indisolubil legate de ascuțirea conflictului de interese sau privind diferențele de ideologie, însă nu putem închide ochii nici când vine vorba de refuzul polemicii sau de respingerea tot mai violentă a criticii negative, dereglări de metabolism oricând decelabile și în critica românească la zi. Dacă în multe privințe „complexul maladiv” pe care îl acuză astăzi critica franceză ar putea aduce cumva sau chiar seamănă pe alocuri cu toxicitatea unor medii ale criticii curente de la noi, indiscutabil că nu „modelul francez”, Doamne ferește, se face vinovat de necroza de care sunt atinse la ora de față multe dintre țesuturile literaturii românești, ci practicile joase ale criticii tovrărești (comunist-neo-comuniste) utilizate și astăzi cu îndărătnicie de vătafii vechii criticii partinic-dogmatice, de inspirație stalinistă, în ciuda anacronismului și falimentului lor cert.

De altfel, remanența de durată a sălbăticiiei acestui model (chiar și la un sfert de secol de la căderea comunismului în Est) se face răspunzătoare în cea mai mare măsură de starea proastă a unei practici disociative, de obicei evazive și neconcludente, caracterizată mai curând de absența spiritului critic și obediență față de orice factor de putere, decât de afirmarea și impunerea cu tărie a libertății opiniilor și considerațiilor de valoare. Mai mult decât atât, în comparație cu modelul criticii franceze care, în ciuda prezicerilor atâtor Casandre, se încapățânează, printr-un necurmat proces de autoinventie, să reziste într-o cultură care, de fapt, îi oferă de sute de ani nu numai suportul stabil necesar, dar și un tonus vibrant, modelul recurent al criticii communist-neo-comuniste de la noi, tot mai marginal și mai anapoda față de maniera eficientă și total decomplexată de abordare a textului literar, cultivată în ultima vreme în special de o pleiadă de critici tineri (la curent cu tot ce e nou și valoros în materie în critica europeană) se manifestă pe zi ce trece cu superfluitatea unui grup de interese antireformist și ostil modernizării, incapabil să accepte și să înțeleagă în mod just întreaga anvergură și complexitate a specificității fenomenului literar. Dogmatic și pueril pedant, îngust moralizator și școlărește lipsit de anvergură și personalitate, violent refractar nu numai la orice tentativă de estimare a gravității greșelilor de natură ideologică și de punere în discuție a coloraturii purpurii a unor personalități considerate

Cabinetul de stampe

deșantat până mai ieri genii și titani comuniști, dar și în chestiuni de metodă, total revanșard și evident ostil față de tentativele oneste de integrare în canonul național a literaturii exilului, acționând asupra originalității și valorii textelor (oricare ar fi ele) exact ca un tăvălug târât din greu de plăvani, modelul criticii comunist-neo-comuniste încercuiește de obicei un latifundiu al tuturor platitudinilor și opiniilor prostești translate de unele voci „critice” tovărășești direct de pe blogurile nostalgicilor, unde se vântură la greu un pospai de idei imuabile moștenite de la vechiul regim, și unde, în realitate, nu e posibilă nicio discuție, nici de principiu și nici la obiect. A, sunt pete pe soare!? Foarte bine! Însă a le căuta pe obrazul criticii literare comuniste (neo-comuniste) e o crimă, sar ca arși cu fierul roșu de pe meterezele lor de fum, scoțând panglici de indignare pe nări, ultimii codoși ai celei mai mari mistificări ideologice din toată istoria noastră.

Atacat cu fanatism, de două ori în ultima vreme, de un atare vajnic edec comunist în paginile propriului tabloid (*Litere*), în aparență, pentru enorma crimă de a deschide o discuție asupra perioadei purpurii din activitatea lui G. Călinescu, considerat cu onestitate de mine (vezi *Cafeneaua literară*, nr.3 (122)/2013), drept „criticul de mare amplitudine intelectuală, dar și de mare fariseism doctrinar”, mă văd nevoit să intervin și să schițez în câteva linii (oricât de lehamite mi-ar fi) eboșa portretului acestui caraghios, pe numele lui când Tudor (Dorel) Cristea, când, dacă nu mă înșel, George Buzinovski (!). Profesor secundar toată viața într-un târg de provincie ieșit din izină, se spune, pentru producția de covrigi și croncănitul sinistru al ciorilor (de unde, zice un conorășean al insului, și provine denumirea oficială a târgului!), numitul belfer de la Școala pentru reeducarea minorilor din Găești aflată în subordinea Direcției Generale a Penitenciarelor și a Coloniilor de Muncă! s-a remarcat sub comuniști mai ales prin energia cu care și-a îndoit spinarea și a sărutat mâna autorităților comuniste, neieșindu-le, ca slujitor cuminte și credincios, niciodată din cuvânt. Plin de sârg, neostenitul adept al doctrinei proletare iubea regimul de tristă amintire cu fanatismul unui fecior căruia în permanență stăpânul se vedea nevoit a-i gădila vârtos cu bocancul zelul inutil. La Revoluție, mi-amintesc încă perfect, de frica binelui împărțit cu generozitate (vai!) concitadinilor provinciali, insul fugise, *sine nobilitate*, spre coclaurii izbăvitori ai Jugurenilor de Dâmbovița, unde jurase să moară cu mâna pe sapă... Însă, trecând zavera, pe plan profesional, cum singur se laudă într-un interviu din cartea lui Ion Coca, *Utopia unui profesor*, Târgoviște, 2010, „eu am practicat această meserie monotona și ingrătă de profesor, doar așa, în dorul lelii, că trebuia să-mi câștig pâinea cea de toate zilele. În realitate, se alintă, cu fanatismul pervers al tuturor bolnavilor de amor propriu, clientul nostru, eu sunt poet, prozator, critic literar și conducător al revistei «Semne» (citește „Litere”). Sunt membru al Uniunii Scriitorilor. Vă întrebați probabil cum de-am reușit să public cărțile și revista aduse de mine (*la interviu*, n.n.)... Simplu (...). Ei bine, am promovat toate căzăturile, mai mult, le-am dat note foarte mari. Ce mă costă un 10 trecut în catalog? În felul acesta am obținut sponsorizări substanțiale ca opera mea să vadă lumina tiparului”. Trec peste mizeria (am văzut) excelenței profesionale ca atare a numitului care, vorba lui, ține în mod evident de penal (amintesc aici că mărturia licitată artistic a prozatorului Ion Coca este în fapt declarația unui coleg de catedră al lui T.C.!), trec și peste

concupiscenta morală a falsului moralist și mai abitir cenzor, care, încă în suflet cu exemplul moralității „cuplului generic” ceaușist, dar în lipsa oricăror probe cu care să ne discrediteze cu orice preț (vom vedea mai la vale și de ce), pe culmile absurdului, nu pare că și-a petrecut tinerețea (dacă o fi avut!!!) decât frecând pisiou’ tovărășește, cotrobăind de zor prin coșurile de gunoi și privind transportat prin gaura cheii taman la caracteristicile nedogmatice ale relației noastre cu o elevă (pentru liniștea ta, Cristeo, te anunț că nevinovăția mea într-un caz de inadmisibilă malversație comunistă a fost de mult stabilită de către Comisia parlamentară pt. cercetarea abuzurilor și reabilitarea persoanelor nedreptățite de regimul comunist), și mă opresc pentru a examina în zbor de pasăre câteva caracteristici ale iezuitei sale practici (?) critice.

Având ca unic model scrisul de direcție al doctrinarului comunist C. Stănescu, sistematic și pervers exersat, de predilecție, încă din anii slugărniciei la „Scânteia tineretului” și până astăzi, pe operele surogat-ideologic ale unui Eugen Barbu, Ion Lăncrănjan, Adrian Păunescu, Eugen Jebeleanu ș.a. de teapa lor (evident, nu fără oarece spor de considerație în rândul partidului unic și alte foloase materiale), fără un minim obligatoriu de suport teoretic și înălțare speculativă, pedestru cât încape și meschin calculat precum comoara de două carboave a unei babornite ieșite din timpul ei afară, lipsit de culoare și lălău ori plin de platitudini și locuri comune, scrisul lui Tudor Cristea este nu numai expresia unui deficit de vitalitate umană, dar și efectul autocenzurii catastrofale care deturneză pe o canava resentimentară de clevetiri parșive, bucuria de a resimți și gusta în deplină libertate viața specifică figurilor și formelor genuine ale literaturii. Ne trăind în niciun fel litera și nici literatura, practic, acest Cristea nu-și trăiește nici măcar propria viață. Potrivit decalogului comunist atât de bine însușit, pentru Cristea până și erosul trebuie să însemne tovărășie și nimic altceva decât tovărășie... Scos în afara cadrului gineceului familial de coloratură comunistă, după bruma de minte și simțire a clientului nostru, sub absolut toate manifestările, erosul sau agenții lui purtători ar trebui ascunși temeinic după gratii! În scris sau în luările de cuvânt publice, problema lui Cristea însă e lipsa curajului de a înfunta adevărul și dimensiunile meschine ale propriei personalități... Am râs în hohote de gafa pe care a comis-o când, după ce s-a dat în stambă în fața unor copii de școală, cărora le-a făcut teoria genialității poetului născut la Bârca, a scris pe blogu-i jegos că a aflat, chipurile, de manifestarea dedicată în urbea lui (!!!) morții *poetului stadioanelor* prin intermediul unei gazete locale. Ca și cum, vorba aia, nici nu mâncase usturoi și nici gura nu-i puțea îngrozitor. Tipic comportamentului cripto-comunist, deși s-a etalat ca un practicant fervent și vajnic apărător din oficiu al doctrinei neo-purpurii, Cristea al nostru pozează ignar și ar vrea să fie perceput acum precum Albă ca Zăpada. Nu se poate, Cristeo! Dumnezeu a așezat cu chibzuință îngerii în cer și diavolii în iad. Ba chiar i-a însemnat cu un inconfundabil timbru de castrați pe unii și i-a băgat într-o bolgie specială dimpreună cu toți nevolnicii emascuării.

Având ca o bătrânețe tristă, acest individ înăcris se tăvălește ridicol de ani buni în respectabilitatea de doi bani a unui osândit al propriei neputințe. Cu mutra de jandarm mărginit și „ochi urduroși, sprijiniți pe pungi vinete proeminente cât nuca”, având

Cabinetul de stampe

„aerul că el stă cocoțat pe un pisc amețitor” (vezi Ion Coca, op. cit. pag 239), Tudor Cristea este un monument dezolant al calității defectelor sale în care fanatismul unui amor propriu găunos întrece orice măsură.

Promiteam mai înainte să dezvălui motivele reale pentru care ipochimenul (vorba lui!) ne atacă. Căci, este evident, pasiunea mincinoasă ivită din senin de apărător al lui G. Călinescu, atâta vreme cât nici măcar romanele nu i le-a citit, este o gogoriță rizibilă. Să vedem. În numărul din martie curent al revistei Argeș am făcut o cronică unui așa-zis roman (*Paradis. Ieșirea din Paradis*) scris de amicul lui Cristea, adică de redactorul șef al revistei *Litere* și totodată directorul editurii Bibliotheca pe numele lui, Mihai Stan. De precizat că T. Cristea e directorul lui M. Stan la revistă, iar ultimul este directorul editurii care îi publică și nemurește lui Cristea toate aberațiile. Nu mai ai loc, vorba aceea, de directori! Astăzi, cei doi sunt strâns legați nu numai de tinerețea petrecută savant la școala de corecție din Găești, nu numai de crezul socio-politic comunist comun niciodată trădat, dar, mai ales, de o serie de interese oculte. Un singur exemplu: revista cu pricina susține necondiționat în paginile ei „literatură” tipărită de editura numită, care editură, la rândul-i, obține fonduri publice proporționale cu numărul membrilor autointitulatei Societăți a scriitorilor dâmbovițeni unde director este tot M. Stan. Acest M. Stan a ajuns până acolo încât a înscris în rândul membrilor s.s.d. până și oameni care n-au cerut și nu și-au dorit niciodată acest lucru. După ce a ponegрит cum a vrut, când „Humanitas”-ul, când U.S.R.-ul căreia i-a cântat adesea prohodul, la șaptezeci de ani trecuți, visul lui, alimentat și de ranchiuna altor năpărstoci, este

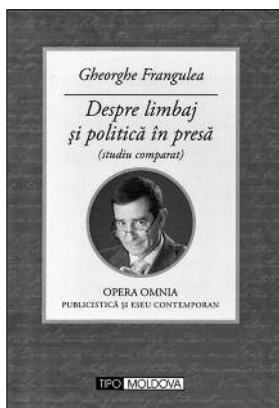
să-și exercite dexteritatea de ilustrisim intrigant și sforar neîntrecut din interior. Dar să revenim la roman.

Sub forma unei autobiograficțiuni la cote joase și plină de bâlbe, ca să nu lungesc vorba, ca orice nostalgic, Stan acreditează în *Paradis. Ieșirea din Paradis* ideea superiorității vechiului regim, pledând în mod absurd că tot înainte era mai bine sau, altfel spus – dar tot una – că era mai bine când era mai rău... Pentru cine a citit cartea, „Paradisul” ego-eroului lui Stan a fost și a rămas regimul ceaușist, iar *Ieșirea din Paradis*, are în vedere indubitabil revoluția din decembrie '89 și perioada de tranziție spre o societate liberală. Dacă așa vede el lucrurile, ce-am putea face noi altceva decât să discutăm și să arătăm, eventual, cu degetul. Numai că... Isterizat probabil de jelania lui M. Stan, care, la nivelul lui de înțelegere și judecată, a luat analiza la obiect făcută de noi cărții sale drept un teribil afront (din această perspectivă, exact ca pe vremea inchiziției, unii dintre acoliții lui nu s-au sfiit să intervină direct la organe și servicii), cu responsabilitatea apărării înaintea de orice a grupului de interese și cu ditamai musca pe căciulă (întrucât, în viziunea lui, surrogatul lui Stan „este (un roman) remarcabil”), T. Cristea se apără ca un apucat, atacând furibund orice, în afară, evident (căci n-are nici un argument!), de chestiunea ridicată de noi. Nu putea, nu e așa? să-și dea atât de ușor jos masca de cripto-comunist! Dintotdeauna, altminterea, acest Tudor Cristea care nu se poate coborî nicicum din empireul lui de la Găești a preferat atacul la persoană atacului ideilor. Dar suntem oameni și înțelegem. De unde atâtea idei și mai ales comprehensiune la un neica nimeni!?

Ștefan Ion GHILIMESCU

„Nu am venit pentru cei sănătoși, ci pentru bolnavi”

Tot mai prezentă Editura TIPO MOLDOVA, Iași, în plan național și chiar în orașul poezilor, Pitești. După două cărți de poezie (Virgil Diaconu și Aurel Sibiceanu) a urmat cartea de cronici literare a criticului Nicolae Oprea și, acum, volumul *Despre limbaj și politică în presă*, semnat de ziaristul Gheorghe FRANGULEA. Cărțile de lux ale editurii apar în colecții coordonate de poetul și prozatorul Aurel Ștefanachi.

Lansarea cărții lui Gheorghe FRANGULEA a avut loc vineri, 27 septembrie a.c., la Biblioteca Județeană Argeș. Despre carte, autorul ei și condiția ziaristului au vorbit, între alții, scriitorii Aurel Ștefanachi și George Rizescu, Octavian Sachelarie, directorul bibliotecii, ziaristii Mihai Golescu, Doru Dinu Glăvan și Nicolae Badiu, Tudor Pendiuc, primarul Municipiului Pitești, și, firește, autorul.

„Cartea d-lui Frangulea este o carte curajoasă, cu comentarii pe măsură. Autorul este un om modest și perseverent. El are curajul să spună adevărul. Firește, adevărul îi supără pe unii. Cartea merită să fie citită, pentru că din ea ai ce să înveți. Eu vă doresc să „recidivați”, domnule Frangulea, pentru că aveți ce spune”, a apreciat dl. Tudor Pendiuc.

Din maximele ziaristului Frangulea am reținut:

- Cărdășia dintre politicieni și presă omoară democrația.
- Unii dintre ziaristi sunt codoși și manipulatori.
- În biblioteca noastră intră mai mulți oameni decât în toate cărciumile.

■ Când te apropii de oameni te depărtezi de Dumnezeu.

Și pentru că la acest ultim punct nervul meu critic s-a activat brusc, mi-am amintit că fariseii l-au acuzat pe Iisus pentru faptul că stătea la masă cu cei necurați. Drept pentru care, El le-a răspuns:

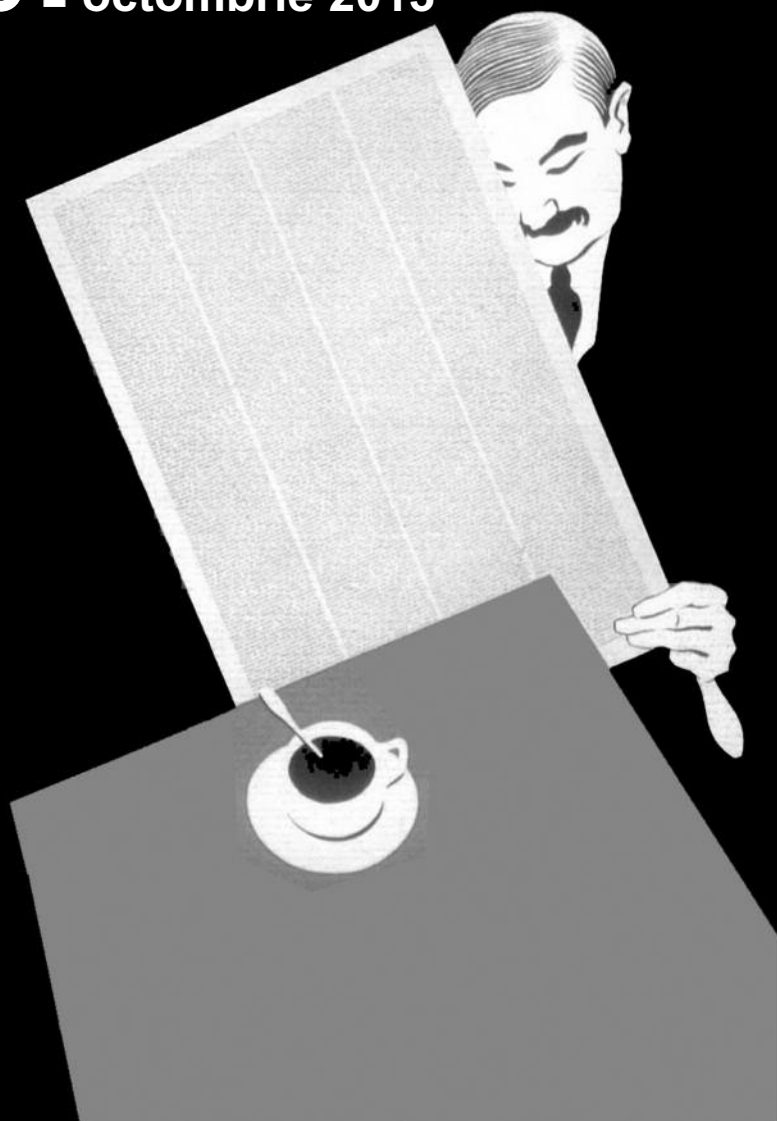
Nu am venit pentru cei sănătoși, ci pentru bolnavi. Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi.

Altfel spus, nu cred că apropierea de Domnul presupune îndepărtarea de oameni. Tocmai pentru că speră să îndrepte ceva printre oameni a scris prietenul mea cartea despre care facem vorbire. (V.D.)

CLUBUL

Cafeneaua literară

86 ■ octombrie 2013

- Emilian MARCU
- Denisa POPESCU
- Alexandru MĂLĂESCU

Apare sub îngrijirea lui Virgil DIACONU

Emilian MARCU

De cât te-aștept, lumina....

De cât te-aștept, lumina s-a subțiat sub pleoape,
Ecurile-n fluturi abia se mai aud.
Tăcerea mării moarte nisipului pe ape
I se închină-n taină cu valul stins pe prund.

Amurguri disperate-n păstaia lunii cată,
Cum cată roua floarea-n mirare sub câmpii.
Albitul trup, cenușii, ca un comând, de-odată,
Se surpă-n clipa rară în zbor de ciocârlii

Și pare așteptarea rugină pusă-n săbii
Și-n zborul de cocoară abia, abia zărit.
Ecurile-n fluturi, precum un stol de vrăbii,
Aprind în cer oglinda tăcutului zenit.

De cât te-aștept, îmi pare, lumina-i mai subțire,
Albirea de pe oase cuprinde-a ta nuntire!

Cu gura ta...

Cu gura ta ca un căuș de taină
Mi-ai primenit zăpada de pe trup,
Lăsând o undă de-mpplinire ce se caină,
Cum mielul blând ce-i mângâiat de lup

Flămând cum este ploaia cea de vară
Ce se-mplinește-n fluvii mai apoi
Cum se-mplinește în cuibar de ceară
Mierea zvâcnind în chinul cel de soi,

Pe când albina roabă, în colind pe floare
În cupele de aur, în vară, s-a lăsat.
Mi-ai primenit zăpada de pe trup de sare,
Cum tulbură femeia trupul de bărbat.

Flămând cum este ploaia cea de vară,
Mă îplinești ca mierea în cuib de ceară.

Imperii reci de frunze...

Imperii reci de frunze sărutului se lasă
Seduse-n clipa rară când vântu-n calendar
Va ști să-nchidă vârsta cum ușa la o casă
Când mugurul privirii ia foc, și iar, și iar...

Culorile-n derivă, pe diguri de tăcere,
S-or decanta-n uitare, s-or limpezi ușor,
Amurguri vegetale s-or scufunda-ntre ere,
Vertebrele luminii ucise-s sub picior.

Iar sângeria frunză năvalnică-n surprare,
Năvalnică-n tăcerea cu care mă-nconjoară
Sub răzvrătirea vrajei, o știi, din întâmplare
Emoțiile toamnei s-adune reci fuioară.

Și recile imperii de frunze, în cădere,
Vor ști să guverneze tăcerea dintre ere!

Iar de gura ta...

Iar de gura ta mă las încet șoptit,
Cum șoptită-i aura-n icoană
Când se odihnește fulgeru-n granit
Adumbrind răpita spinilor coroață.

Iar m-afund în lanul des de mac,
Roșie mi-e umbra înflorind a seară.
În izvoară șoaptele s-au cuibărit și tac,
Precum tace timpul în colac de ceară.

Nourii-n surprare peste gura mea
Șoaptele-ți aduc să mă-mplinească.
Umbra ta s-a contopit c-o stea,
Umbra mea-i un nour greu de iască.

Iar de gura ta mă las încet șoptit
Că-n izvoară urma e de-acuma infinit.

Aș fi putut să te zidesc...

Aș fi putut să te zidesc zidire
Din propria-mi închipuire...
Aș fi putut, zidindu-te-n cuvinte,
Să îți dezleg și gând și oseminte

Și să te duc spre-o insulă pustie,
Zidindu-te-ntre lumânări de vie
Și printre crini curați și albi, de ceară,
Zidindu-te să te zidesc în pară.

Să te zidesc aș fi putut, îmi pare,
Să te descopăr jertfă pe altare.
Cenușă caldă-n lună și-n tăcere,
Te-aș fi știut a mea spre înviere.

Aș fi putut!... Dar oare cine știe
De-ai fi rămas, așa,-ntre ziduri, vie?

Denisa POPESCU

Femeia de lângă mine (1)

Am să scriu despre femeia de lângă mine. E o lacrimă pe tocuri. Mai înaltă ca tocurile. Ochii ei umplu paharele și le deșartă pe rând. Un sâmbure uriaș, gura, când nepăsător, când dușmănos de fierbinte, se-nfinge în tâmpile o dată cu sprâncenele. De obraji atârnă o ceață netedă, ai spune bolnavă, dar nu, nu despre boală e vorba, ci despre cât a murit și despre cât a putut să învie. Despre cât a lăsat și cât a primit. O lacrimă pe tocuri absurd de subțiri este femeia de lângă mine. N-am liniște din pricina ei. Din pricina gleznelor de fetiță adormită, pe care se suie și coboară, fără să-și pună întrebări. Nici dacă trece strada, nici dacă aștește cuminte la semafor. Cât s-o mângâie verdele, apoi roșul, cu nesfârșita lor singurătate.

Domnul de Vanilie se-ntoarce

Domnul de Vanilie se-ntoarce. Aura lui e-o poartă deschisă. Intri în ea ca-n rama unui tablou. Ca în pieptul unui erou. Eșarfa-i stă strâmb și parcă s-a mai boțit. Dar vanilia miroase și-acum a cer dezgolit. Pleoapele încarcă o liniște nouă dintr-o mină abandonată, în care nu plouă decât atunci când se-ndură să plouă.

Domnul de Vanilie trece prin stepele mele decolorate ca o binecuvântare în rate. Fie și-așa! Când trece, ghemul din mine bate mai repede ca o stea.

Poemul degetului mic

În fața glorioasei treceri de pași, eu sunt Ismail Kadare. Înfiorătoare laba piciorului. Asurzitoare. Fiecare deget, o legănare, scrie cronici ametoare. Scrie-ntr-o limbă mărunță, cu profilul de floare. Dinaintea umbrei înalte de pași, nu mă mai caut, nu mai am căutare. Unghia degetului mic e-o gheșă de aur, o răsufare.

Poemul lui Nikita Mihalkov

Nikita Mihalkov râde ca o câmpie sălbatică peste umerii mei. Câmpia se prăbușește-ntr-o vintre. Macii bolesc, iar grâul se întoarce din pământ în cuvinte. Câmpia și gara în care n-am oprit niciodată. Nikita Mihalkov arde-n grâu și-n macii cu pulpe de piatră.

Poemul Mângâietorului

El e Mângâietorul. Miroase a insule. Pe el n-au căzut avioane și n-au fost plantați țaruși cu cartoane. El e palma cu nervi dulci a Lolitei, care curge-ntr-o pliuri și-ntr-o umede fese, ca o stea în prăpăstii de stele. Ce-a intrat nu mai iese.

Poemul oglinzilor goale

Nu te pot lăsa să te uiți într-o oglindă în care nu se mai vede nimic. Puterea ți s-ar topi ca o lumânare. În oglinzile goale, până și aburul este peltic. În oglinzile goale, soarele nu mai răsare.

Tot ce poți vedea acolo e o siluetă de cerșetor. Poate nici măcar atât. Cerșetorul unei siluete în care pâlpaie o ființă, un suflet, ceva care să-l apere de oglinzile bătrâne, cu mintea oarbă ca ochii orbi.

Poemul salvatorului rănit

Poezia mea nu e numai a mea. Suntem doi în ea. Eu și cel care mă posedă grăbit de-aproape, dar mai ales din depărtare.

E un călător cu brațul îndoit de-o eșarfă. Fuge de războaiele purtate în trup, deși le duce dorul. Când partea lui, cea încă întreagă, vrea să simtă din nou, vine la mine și, ca un erou, se aruncă înaintea războiului ce-mi era destinat. Și nu doar o dată eroul meu m-a salvat.

Poezia mea nu e tocmai poezie. E un cal răsturnat pe-o câmpie a cailor morți la datorie.

Eu nu pot să iert

Eu nu am puterea de a ierta. Soarele, luna, stelele și celelalte planete s-au oprit în minte. N-au mai vrut să coboare în inimă. Se rostogolesc acolo, într-o ordine tăcută și zadarnică.

Aici, jos, sunt singură. Un lup îmi dă târcoale din când în când. Nu e întuneric, e ceață. Uneori, lupul se apropie prea mult. Alteori, eu mă apropiu de lup. Știm amândoi, însă, că nu ne vom apropia definitiv niciodată. Pentru că soarele, luna, stelele și celelalte planete se vor rostogoli doar în minte, într-o ordine tăcută și inutilă.

Poem cu pistol descărcat

Cineva a descărcat în mine un pistol. De furie sau de frică, l-a descărcat pe tot.

I-am văzut gura. Părea că vrea să zboare de pe fața aceea. I-am văzut ochii. Părea că nu mai vor să plece niciodată de-acolo. Și țineau și gura pe loc, strâns de tot, să nu cumva să scape.

Dac-ar mai fi avut un pistol, următoarea țintă, sunt sigură, ar fi fost gura. Ar fi rămas o față cenușie, răsturnată și niște ochi imenși, în care cine să mai clipească vreodată?

Poezie germană

Friedrich von Logau

Răbdare

Mai ușor o duci în spinare
Dacă poverii i-adaugi răbdare.

Mai

Astă lună e sărutul de la cer primit de glie
Mireasă lui să-i devină și apoi mamă să fie.

Matthias Claudius

Motet

Doar puțin timp petrec
Oamenii pe pământ;
În lume toate trec,
Mărețe chiar de sunt.
Veșnic și pretutindeni este numai Unul
Și ne ține-n mâna Lui, Prea Bunul.

Johann Wolfgang von Goethe

Toate le dăruiesc zeii

Toate le dăruiesc zeii, cei care nu cunosc margini,
Aleșilor lor întregi,
Toate bucuriile, cele fără margini,
Toate durerile, cele fără margini, întregi.

Friedrich Hölderlin

Rugă

Făptură sfântă, de multe ori ți-am tulburat eu
Minunata liniște și de la mine
Ai învățat câteva din suferințele
Mai tainice și mai adânci ale vieții!

O uită, iartă! Acum mă duc,
Ca norul acela din fața blândeii luni,
Iar tu rămâi în pace, să strălucești din nou,
În toată frumusețea ta, luminează lină !

Ludwig Uhland

Primăvara care va fi

Aștepti blândă să revină
Primăvara, an de an,
Dar nici la cea mare, senină,
Nu gândești de fel în van:
Căci ea îți este menită
L-al vieții capăt de drum;
Sus îți va fi dăruită,
Tu o presimți de pe-acum.

Nikolaus Lenau

Întrebare

Ce-i fericirea pe-acest pământ ?
O clipă tainic născută
Și îndat' apoi pierdută,
Care nu se întoarce nicicând!

Eduard Mörike

Dimineață de septembrie

Dorm încă-n ceață vale și colină,
Păduri de fag și de arin;
Curând se ridică marea cortină
Și vezi albastra boltă senină,
Lumea schimbată de toamna stăpână
În aur cald ce curge lin.

Theodor Storm

Orașul

Pe-un cenușiu țărm de mare
Stă orașu-nsingurat;
Ceața îl apasă tare
Și în juru-i, dinspre mare,
Auzi vuiet cadențat.

Acolo nu își petrece
Cucul luna mai; țipând,
Toamna,-n câte-o noapte rece,
Iute stol de găște trece,
Iarba flutură în vânt.

Dar mi-e inima la tine,
Oraș cenușiu;
Vremea juneții senine
Mi-o cheamă înapoi la tine,
Oraș cenușiu!

Hans Carossa

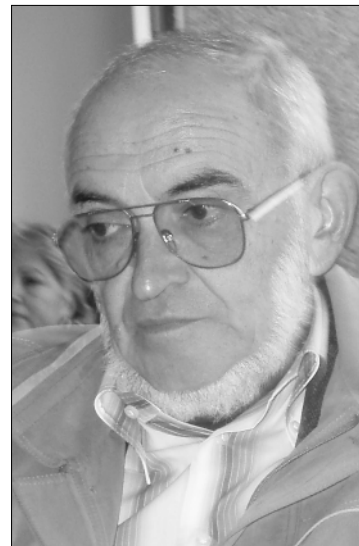
Tot mai des întuneric se așază

Tot mai des întuneric se așază
Peste oraș, în văi și pe creste,
Dar luminițe zglobii scânteiază
Deja din multe, multe ferestre.

Pe unde fluviul șerpuiește-alene,
Vezi blânde străluciri de giuvaier:
Limpezi constelații pământene
Clipesc acum spre cele de pe cer.

Traducere –
Alexandru MĂLĂESCU

Nicolae Breban sau utopia romanului

Fraza-incipit, lansată cu superbie de tânărul funcționar Calistrat B. Dumitrescu, un biet „vierme de provincie” care, învățând *exersarea puterii*, vrea să schimbe lumea, protagonistul proaspătului roman brebanian *Singura cale* (Editura Contemporanul, București, 2011) radiografiind anii stalinismului, se potrivește de minune autorului însuși. *Lumea* – constată acest Calistrat (sfios, docil, năuc, neajutorat, ușor insolent, vădind stângăcie și forță, visător cu stofă de sofist, crezând în hazard, urcând impetuos, făcând o carieră fulgerătoare) – „se învârtea încet în jurul meu”. Cu inconștiența vârstei, acest „june înflăcărat”, vorbăreț, cunoaște barbaria stalinismului, suișul social într-un „regim năvalnic” și grabnica dizgrație într-o epocă a „vânătorii multiple”; are nevoie de magistrul, atras de stafidul și reticentul dr. Templi (un „sculptor moral”), dar crede în teoria salvatoare a întâmplării. Se lasă, așadar, mânat de instinct, dus de val, „ascultând întâmplarea”, dar face pe filosoful, oferindu-și o baie de autodispreț. Pare un oportunist înfocat; știe însă că „orice realitate are limbajul ei” și că noua eră propune, cu entuziasm și brutalitate, *basme sociale*, fiind urmărit obsesiv de frica de ratare. În fine, sesizând „reala falsitate a noii lumi”, clădită pe principiul minciunii, descoperă provizoratul puterii și află că adevărul e chiar calea. Se vrea, plonjând în turbionul Istoriei, singur și liber; știe însă că realitatea e chiar *viitorul destinului* și, în consecință, e curios să înțeleagă „ce va face întâmplarea”, încercând să atingă o altă treaptă: nu cariera, ci veritabila viață.

Sunt aici, însumate, temele pe care N. Breban le frecventează cu obstinație, reluate și luminate mereu din alte unghiuri, lăsând senzația unei scriituri tautologice, narcisiace, cercetând, de fapt, oglinda sinelui. Un voluntarism aprig, chiar pigmentat cu umilnă ironică sau ambalat de un demon al farsei face din literatură un scop în sine, blamând *slăbiciunea vocației*. Structural un autodidact, N. Breban, o prezență impozantă, copleșitoare, digresivă, debordând eseistic, cultivă monologul; iar fanatismul său literar recomandă o prezență neclintită la masa de scris. Asta e de fapt *singura cale* de urmat pentru cel ce trăiește cu „himera marii literaturi”.

Romanul, aproape autobiografic (pe alocuri), merită o discuție amplă. Până atunci, o scurtă recapitulare a temelor și motivelor brebaniene, aparținând unui scriitor „făcut din excese”, se cuvine întreprinsă, focalizată pe *literatura mizelor mari*, cum observa Eugen Negrici. Spirit orgolios, cu pulsuni paranoide, contrariant prin masivitatea operei și, nu mai puțin, prin spectaculosul biografic, aluvionar și faimos, intrând în „seria răsfățaților” (Al. George), sedus de meseria „de a descrie”, mânat de plăcerea vicioasă de a experimenta impostura, plonjând în psihismul abisal, Nicolae Breban trăiește sub fascinația romanului. El este, indiscutabil, un prozator puternic, de cursă lungă, propunând cezura, un *pariu tipologic* (acele „rupturi” caracteriologice, deturnând „eul genetic”, sfidând logica internă a romanului) și crezând, nedezmințit, în viitorul genului târăgănat chiar dacă multe Casandre de serviciu anunță tunător, cu o bucurie răutăcioasă, moartea romanului.

Mai mult, orgoliosul Breban vede în lacomul roman *o știință vie*. „Gen enorm și labil”, romanul – în viziune brebaniană – pare un uriaș aspirator, înghițind orice. El se află neobosit în căutarea formei; atunci când o găsește, firește, nu

acceptă „patul forme”. Fanatismul brebanian privește tocmai ambițiile nedomolite, de „mare reformator”, ale romancierului, interesat să zdruncine tipologia admisă, despărțindu-se de „chichițele” balzaciene și moftul analizei. Asumându-și libertatea sub aparența neglijenței stilului (dar la un cert nivel profesionist), Breban cultivă o proză „fluidă”, de colocvialitate ironică în pofida „nostalgiilor clasice” (Eugen Simion). Acest *epic magmatic*, luând „startul” în maniera romanului realist și sfârșind prin a-l persifla, atentează la iluzia romanescă, discreditând — cu simpatie ironică — lumea ficțională prin contestare parabolică. Prozatorul scrie „la vedere” (cazul lui *Don Juan*), naratorul se mișcă familiar printre personaje destrămând iluzia romanescă și câștigând complicitatea cititorului. Anarhic, spontan, relativist, îngăduindu-și intervenții în răspăr, Breban înconjoară cu simpatie (complice) destinul eroilor săi, prinde pulsația lor afectivă, impune o manieră. *Brebanizarea* prozei noastre nu este o vorbă goală. Mai ales că dincolo de acest magnetism, sub senzația copleșitoare a fluidității, epicul brebanian (apăsând pe vizualizare și descoperind insignifianța) își dezvăluie tezismul.

Aparent un creator frust, Breban se dovedește, în egală măsură, un comentator lucid, dublând actul „instinctiv”. De multe ori parantezele eseistice maschează un „gol de narațiune”, cum s-a observat. Invitând în scenă oameni comuni, descoperind în concretul existenței împrejurări banale, aglomerând detalii, autorul dezvoltă epic o teză: corporalitatea realului. Nicolae Breban *incorporează* totul: dialogul, metafizica (eroii săi transportă, totuși, idei); discursul lor nu este eseistic — ca la Alexandru Ivasiuc —, dar nici subordonat demonului povestirii. La Breban ideile se „lipesc” de purtătorii lor, sudura e fiziologică, abstracțiunile se corporalizează. Povestirea la Breban este *de tip ideologic*; ea propune, așadar, corporalizarea abstracțiunilor. Breban e departe, în pofida nostalgiilor, de realismul clasic și nu face figură de scriitor cuminte; verosimilitatea e subminată, traseele epice duc spre nefiresc, se înscriu în patologic. Suveran, scriitorul manipulează personajele, salvând Personajul. Trupul devine purtător de limbaj, „scriitura corpului” — fără a urma neapărat marea modele — pare să satisfacă neliniștita căutare a romanescului pur, interesat de miracolul enorm al viului. De om ca întreg. Ochiul romancierului lunecă fără oboseală, simfonia corporalului eliberează vocea imperativă a instinctelor. Personajele sale își cuceresc credibilitatea, crează iluzia existenței. Universul lui romanesc e o realitate puternică ce sfârșește prin a confisca cititorul. Nicolae Breban „folosește” eroii străzii; aceștia ies din rama cărții, migrează din spațiul literaturii în cel social, sunt omenește convingători. Cărțile lui

Breban, greoaie, nu cunosc suferința incomunicării.

Paradoxul e că un romancier în care, aparent, gâlgăie spontaneitatea, dezvoltă o literatură cu program, interesată de străfundurile insondabile. Din fericire, tezismul e slujit de un uriaș talent și, astfel, corectat tacit. Dar Breban nu cultivă scrisul frumos; încercarea de totalitate — *utopia tangibilă* asupra căreia gândește — presupune riscul greoiului, prolixitatea, redundanța. Pe aceste considerente, Nicolae Breban a și fost anexat listei literatorilor de influență germanică. Or, prozatorul — chiar dacă produce cărți aluvionare, romane obeze, cu pagini inutile și demaraj greoi — are obsesia reumanizării; a restaurării omului prin sinteză. Prin tipologie, dialog (încorporat, reflectând fizic persoanele care-l poartă) și — îndeosebi — prin atmosferă, Breban e îndatorat marilor ruși. E drept, fluxul de detalii centripete îneacă epica în prolixitate și o aruncă în relativism; certitudinile sunt abandonate, scriitorul intră în realitatea ficțională și solicită coparticiparea lectorului, ficțiunea concurează realitatea. Acestea sunt, însă, achiziții moderne și folosirea lor — necesară actualelor strategii narative — e aproape inevitabilă.

Să notăm că aspirația totalității nu se proiectează la Breban într-o operă caleidoscopică. Tezismul său nu e sociologic. Nicolae Breban aduce în cărțile sale *individul prismatic* și controlează tensiunea individualului; personajele sale (cum s-a spus demult) intră în pielea arhetipurilor. Dorința de a cuprinde totul îl stăpâna, ca să dăm un exemplu, și pe Cezar Petrescu; mânat de mari proiecte și cu facilități de ziarist, romancierul interbelic era un extravertit; gusta spectacolul social, vâna evenimentul. Or, Breban nu suportă maniera jurnalieră. Se poate spune că Breban, cel care a „crescut” greu, are silă de precocitate; că, înainte de a se închina talentului, crede în muncă. Că este un fanatic al talentului muncit, chinuit, înrobuit scrisului. Breban coboară în infernul ființei, în lumea existențelor damnate și a fanatismelor de tot soiul, se cufundă în abisurile celor slabi și nehotărâți, în rezervațiile patologicului. El vânează autenticismul, conflictul dintre pasionalitate și personalitate, febra problematizantă a specimenelor ce populează o umanitate joasă, responsabile de împlinirea propriului destin. Prozatorul evită mediile septice fiindcă pare interesat, cu precădere, de *atipic*. Lumea sa cunoaște iluminări morale și civice, dar și fascinația degradării, nostalgia unor stări josnice. Ambițiosul Breban crează lumi al căror ax e problema voinței și a puterii. Acest exercițiu tipologic creionează suflete elementare, dorind accesul la marile idei; înecate într-un haos problematic, în disoluție sufletească, personajele lui Breban capătă o notă caricaturală, eliberând sentimente abisale, spărgând crusta automatismelor. Umplând cu energie balzaciană un univers dostoevskian, Nicolae Breban decupează curajos o felie de viață, acolo unde talentele firave ratează iar spiritele pudibonde ocolesc confruntarea.

Convins că nu există roman în afara personajului (firește, nu în sens canonic), Nicolae Breban caută — în pofida erodării poziției personajului — tocmai marile personaje. Chiar dacă s-a prăbușit concepția naratorului omniscient și creația „obiectivă” e privită suspicios în numele autenticismului, demiurgia — ca mare privilegiu al romancierului — își conservă puțința de a concura starea civilă. Or, eroii lui Breban se mișcă la limita câmpului vizual al conștiinței naratoare; sunt marginalizați, dar concreți, cotrobâind prin cotloanele vieții biologice, răscolind teritorii necercetate, fixați în barocul întâmplărilor existenței, în amorful care vegetează. Țesutul epic crește la intersecția fatalității și cauzalității, prin subiectivizarea viziunii. Rătăcim în „insula” Provinciei, într-un univers migrator supus spiritualizării și degradării, pe orbite convenționale, cu acutul presentiment al catastrofei, printre bărbați „de vârstă virilă”, trăind cu un violent cult al trecutului și femeii care vor călăi sau victime. Încăpățânat reprezentant al tradiției

falocrate, cum s-a tot spus, Breban pledează pentru „femeia uriașă”; nu e doar o hachiță personală aici. Dacă o iubire plâsmuită naște eroismul lui Don Quijote (nu observa Unamuno că întreg eroismul celebrului hidalgo pleacă de la o femeie?), Breban vede în prezența femeii uriașe un ax al operei, chiar posibilitatea refecundării lumii.

Tema-obsesie este deci Cuplul. Tezismul forței își face loc, Breban este un fin psihanalist, atent la manipularea erotică a partenerilor, sondând zonele abisalității. Eroii lui Breban par născuți sub zodia victimei; ei fug de o singurătate imposibilă și găsec contradictoriul inevitabil. *O viziune feudală* ordonează aceste cupluri asimetrice. Abstragerea în cuplu dezvăluie tocmai rolul celuilalt: „creația” în celălalt. Atras de *maniheismul tipologic*, Breban divulgă aceste raporturi dintre tare și slab, călău și victimă, stăpân și slugă. Puterea funcționează ca instinct erotic; erosul se politizează, îndrăgostiții lui — s-a observat — necăutând fericirea, ci căutându-se pentru a-și demonstra puterea, prinși în această rețea relațională. Dacă toată proza brebaniană stă sub fascinația forței, e cazul să notăm — pe urmele altora — că nu e vorba de o distribuție univocă a rolurilor. Raportul de forțe nu se exercită unilateral, reducăunile stârnesc revolta romancierului. Erotismul devorant își află finalitatea în luptă, supunere, dominare, aservire, pornind de la constatarea împerecherilor nepotrivite: „Ce greșit sunt făcute cuplurile” — citim în *Don Juan*. Urmărind mișcările obscure, luând probe ale sedimentărilor abisale, Breban violentează experiența aperceptivă; frenezia vitalistă, incizia realistă și obscurizarea existențelor coabitează în numele pomenitului tezism al forței. *Luarea în posesie a semenului* — iată deviza lui Breban; metamorfoza — iată soluția eroilor săi. Din nevolnicul și cenușul Grobei (*Bunavestire*) se naște „un tare”; prestigiul tipului tare e însoțit de sarcasmul auctorial, dar, să nu uităm, în primul Grobei se deșteaptă stăpânul. Provincia elitară este un univers feudal; stăpânii și slugile obediente închipuie o lume dictatorială, populată de roboți spirituali, o utopie negativă și o religie totalitară, feudalizând opozițiile. Bogata producție de tipuri e reductibilă la o ecuație proprie; iar fascinația forței e biciuită cu un cinism plebeian. Breban discută, cu o vervoasă capacitate de observație, forța celor mici, acea forță „măruntă, consecventă, ineputabilă”. Scriitorul urmărește ipostaza umilă, anonimă a puterii, decelând „urmele” în ceialți. Eroii fascinează, fac prozeliți, dezvoltă o forță iradiantă. Dezinvoltura, spontaneitatea, imprevizibilitatea, ambiguitatea — toate slujesc respectării schemei: *inversarea rolurilor*. Martiri ai unor cauze obscure, eroii lui Breban sfârșesc în impostură. Cu o remarcabilă știință a detaliului, imaginativ și concret, prozatorul rovestește lumea; e atent și grijuliu cu „oferte” romanești. *Oferta vieții este, însă, anarhia vieții*. De aici vorbăria, verbiajul năclăit, redundanța, nerespectarea normelor tradiționale. Nicolae Breban sfidează, spuneam, logica narativă în numele haosului vieții. Viul, ființa, ontologicul, „ceea ce ne înconjoară de peste tot”, această mare și imprevizibilă mișcare ar fi substanța odiseicului roman *Drumul la zid*. Un roman total, în accepția unui *aspirator Breban* care absoarbe orice (totul) pentru a desacraliza eposul și a reinventa realitatea prin mitizare. *Drumul la zid*, s-a spus, poate fi citit ca o epopee a dereificării, descoperind excepționalitatea omului comun; adică excepționalitatea ascunsă în banalitate, aflând puterea de a renaște prin cucerirea spațiului interior. Aflând și reaflând *miracolul de a fi*, recuperând — sub dimensiune alegorică — umanul, în care intră, desigur, și subumanul.

Orgoliul creator, mizând pe supremația romanului, a învins; în contextul exploziei șaizeciste, N. Breban a urcat impetuos spre statutul de „romancier al generației”. Nichita, în anii de început, paria pe acel june athletic, fără volum încă, negrăbit, afișând, imperativ, o siguranță nutrită de un imens orgoliu. Care, iată, peste

ani, a rodit. Breban a visat să ajungă *romancier* și această fascinație, „tulbure și precoce”, l-a însoțit mereu. Romancier „instinctual”, cu *lăcomie de lume*, încercând să cuprindă *existența totală*, palpând „fundul” existenței, Nicolae Breban a impus o formulă, asumându-și riscul greoiului. Proza sa nu desfășoară un interes localist, nu cade în cazuistică minoră, ci tinde spre general-uman, reproblematicizând cu hărnicie. Chiar și când ratează, Breban rămâne interesant. Iar vegetația interpretativă poate crește luxuriant pe acest sol. Cum realitatea dilematică provoacă „animalul interior” și spațiul românesc este confortabil – duplicitar, invazia personajelor oximoronice pare firească, prelungind o ambiguitate salvatoare.

*

Previzibil, ultimul roman brebanian, masiv, dificil, confesiv etc., nu se dezice de buchetul tematic îndelung testat de prozator, fiind, deopotrivă, reconstituirea unei epoci (acele „incredibile vremuri” ale primului deceniu comunist) și, mai ales, o lungă retrospectivă a sinelui, ca *singura cale* de a-și înțelege destinul.

Ultimele pagini ale romanului precipită „evenimentele”: o informație șoptită, neverosimilă, un zvon neverificat (pe filiera tovarășului Vitregu) funcționează ca *declin*. Petrecărețul Const Buzilă, înalt activist și „prieten de ultimă oră” al lui Calistrat, un impostor jovial, are o idee „năstrușnică”: dispăre, se dă drept altul și aterizează „acolo”, „la fund”, experimentând universul carceral. Iar naratorul ne asigură: *trebuia să fie așa*. Începe detracarea/degradarea lui Cali, deja om așezat, prins într-o „câsnicie tovarășească” (cu Valentina). Cu știutu-i arivism „anemic”, în plasa micilor lașități și ipocrizii, vizitat de iluzii paranoice și fantasmă indigeste. Și care, brusc, ascultând vocile inconștientului, revine în „propria-i temniță” (nemulțumirea de sine), realizând că acel Const ar fi *maestrul visat, pierdut*. Încât, etalându-și defectele, coborând în rătăcire și, „scrânteală”, subjugat de obsesia de a-l căuta (așteptându-l), își propune *să rămână viu*, trăind „aidoma lui”, să-i ducă „propria lui viață”. Se reface, în

absență, cuplul ucenic-maestru. Dar, s-a observat, e vorba de o *convertire prin delegație*. Revelația lui Calistrat, după o așteptare intensă, anunțând „învierea”, o parafează. Cinicul Const Buzilă alese pușcări pentru salvarea sufletului după ce gustase, în plin stalinism, misterul puterii și „reală falsitate a noii lumi”, întronând – sub șenilele Istoriei – minciuna existențială, sub un „regim năvalnic”. Confruntat cu „măștile răului”, va căuta *măreția suferinței*. Iar Calistrat, înșurubat în angrenaj, nu vrea să ajungă și să reziste „sus”, desigur într-un timp lacom al Revoluției, devorator, cu eroi și victime; nu vrea să parvină, ci să devină, întâlnindu-și/contemplându-și destinul. Așteptându-și timpul, lunecând în detracare ca într-un *coșmar melodios*. O devenire ținută sub observație, o ratare planificată, conjugând „lenea de destin” pe fundalul „basmului negru” al Istoriei, stângăcia (de mare „adâncime”) și forța interioară, dorind *a rămâne viu*, salvând umanitatea. După ce, sub semnul provizoratului, întâlnise atâția *maestri de împrumut*, acei falși maestri, repudiați. Descoperind, apoi, salvator, că această obsesivă căutare a magistrului este *o cale de a afla umiliția*.

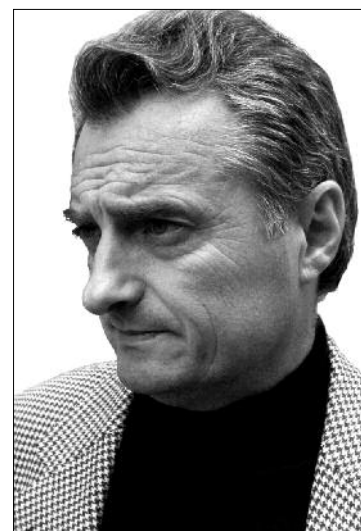
În fond, la ora bilanțului, autorul *Franciscăi* recapitulează, cu farmec epic și portretistică suculentă, divulgând și informații de culise, credințele tinereții. Acele seri aprinse și nopți albe când foștii prieteni, aspiranți la glorie, mânați de o impulsivitate paranoidă, schițau utopii tangibile. Ortacii de atunci, euforizați, cu o beligeranță mascată, înfrângând vitregiile timpului social, credeau neclintit în viitorul lor, dovedind o infailibilă *încredere*. Trăind, altfel spus, „în cușca propriei obsesii de destin” și apărând, cât se putea, *microcosmosul literar*. Iată pilda celui înrobite de proza abisală, consacrat definitiv utopiei românești. Și care, având – arhitectural – viziunea Operei, impunând prin ritm și debit, forând abisalitatea, refuzând maniheismul, nu dezvoltă o perspectivă justițiară, ci o gândire vie, contradictorie, protejând și pregătind explozia virtualităților; adică, salvând „adevărul spermatic” (cioranian).

Adrian Dinu RACHIERU

Cronologia vieții literare românești – o restituire necesară, un reper bibliografic de neocolit

Am în față volumele IV (1949-1950), V (1951-1953), VI (1954-1955) și VII (1956-1957) din *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică*, apărute în 2011 la Editura Muzeul Național al Literaturii Române.* Primele trei tomuri ale acestui impresionant proiect recuperator („...să-i determinăm pe tinerii care n-au trăit sub comunism să cunoască mai bine viața literară din această perioadă. Și cum ar putea s-o cunoască dacă nu citind publicațiile vremii și, în măsura în care este posibil, cercetând arhivele publice?” scria Eugen Simion, coordonatorul proiectului, în prefața la primul volum, enunțând, astfel, prima dintre rațiunile acestei inițiative, cea „pedagogică”) au fost publicate în 2010 și ele au următoarea cuprindere: volumul I – 1944-1945, volumul II – 1945-1946, volumul III – 1948.

Proiectul este în continuare în derulare, volumele care vor mai apărea urmând să acopere perioada până în 1964. În principiu, cam

aici s-ar putea considera că se încheie perioada postbelică, după acest an 1964, poate mai puțin evident pentru viața politică internațională, dar în mod cert pentru cea românească, evoluțiile căpătând accente care nu mai erau determinate atât de direct de factorii care au acționat după 1945. Așadar, cred că este o bună delimitare din punctul de vedere al etapelor, din partea autorilor acestei valoroase întreprinderi de istorie literară.

Este vorba, în *Cronologia vieții literare românești*, de o laborioasă conspectare a publicațiilor de după 1944, în intenția de a reda, într-o măsură cât mai edificatoare, tabloul confruntărilor din aria culturală românească de după declanșarea prigoanei împotriva intelectualilor vechiului regim, trecând prin stalinismul cultural și ravagiile realismului socialist până la ultimul act al acestei drame naționale – parte a unei și mai vaste drame desfășurate în tot Estul căzut sub influența sovietică după cel de-al doilea război mondial –, până în anul eliberării deținuților politici (1964) și până la pregătirea evenimentelor ce au condus la liberalizarea petrecută după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (martie 1965), declanșată de noua politică a lui Nicolae Ceaușescu. Este, aici, a doua rațiune a realizării acestei serii de volume, „aceea de a reconstitui, printr-o acțiune comună (citește: printr-o cercetare atentă, migăloasă, cu maximă obiectivitate) evenimentele care, în succesiunea lor, adesea confuză și contradictorie, au marcat cea mai sumbră epocă din istoria literaturii române și, în genere, din istoria României”.

Eugen Simion mai spune, în amintita „Prefață”: „Oferim celor interesați o cronologie a vieții literare care nu trebuie confundată, în nici un chip, cu o istorie a vieții literare din primii ani de după război, dar care, în intențiile noastre, poate pregăti apariția unei asemenea istorii, cu dramele, obsesiile, violențele și mistificările ei...” Pentru a adăuga și mai precis: „Numai așa, cu toate documentele în față, vom putea scrie adevărata istorie a literaturii române din această perioadă în care se prăbușește un întreg sistem cultural și se pregătește să-i ia locul altul, de export (sovietic). Nu-i prima oară când se încearcă asemenea studii, dar cercetarea noastră își propune să facă mai mult: să despoaie toate publicațiile cât de cât importante ale vremii și să înregistreze evenimentele mari și mici care, într-un chip sau altul, au marcat viața culturală în această fază în care politica intră brutal în literatură și toate conceptele literaturii sunt răsturnate, iar ideologia (o ideologie unică) vine la putere”.

Într-adevăr, ideea de a recurge, ca documente, la textele care stăteau ascunse sub praful arhivelor, texte care la vremea lor au ridicat sau au năruit cariere literare, au otrăvit viețile scriitorilor și artiștilor și au condus la fel de fel de orori fără prea multe în comun cu estetica nu e cu totul nouă. Au fost cărțile Anei Selean, investigând, totuși, doar parțial aria, și a fost mai ales *Istoria literaturii române. 23 august 1944-22 decembrie 1989*, de Marian Popa, prilej cu care adevărul perioadei despre care vorbim, mascat de abil întreținute focuri de artificii mediatice după Revoluția din decembrie, a erupt în toată cruzimea lui. Evident că Marian Popa folosise doar o mică parte – drept e că esențială – din aceste „comori” ale „gândirii partinice”, așa încât inițiativa de a extinde investigația și, implicit, de a lărgi aria de cuprindere este mai mult decât salutară.

Scotocind, răsfoind ziare și reviste cu paginile îngălbenite de trecerea timpului, transcriind cu trudă din materialul găsit acolo, cercetătorii au făcut nu doar o prețioasă muncă de benedictini spre folosul cunoașterii și mai bune înțelegeri a unei perioade extrem de complicate din istoria culturii noastre, din istoria României, în final. Colectivul destul de numeros implicat în acest travaliu asupra presei anilor 1944-1964 oferă, cu minime intervenții (nu întotdeauna de o absolută neutralitate, dar nu e un viciu major, scrierile respective se condamnă singure, de altfel, așa încât nu ar fi neapărată nevoie de precauții infinite), o radiografie a celor mai importante comentarii, luări de poziție sau chiar polemici ale criticilor, scriitorilor, publiciștilor, ziariștilor acelor ani în legătură cu noile apariții editoriale, cu opiniile altor confrăți și mai ales cu imperatiile ideologice ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice sau ale Partidului Muncitoresc Român.

Materia publicistică a fiecărui an este tratată cronologic, din ianuarie până în decembrie, extrasele din texte fiind grupate pe luni și pe zile, indicându-se publicația unde au apărut, autorul și titlul. La

finele fiecărui an, este inserată o anexă cu texte integrale aparținând unor importanți critici și scriitori ai perioadei, acestea fiind selectate în funcție de un criteriu de relevanță privind câmpul ideatic (să-i spunem așa, în lipsa unui termen mai adecvat) al anului respectiv.

Tot acest material constituie – în intenția autorilor proiectului și al celor care îl duc la îndeplinire – un corpus de texte util cercetătorilor și chiar este într-o mare măsură. De ce doar pe de-a-ntregul? Pentru că textele sunt introduse, de obicei, în felul următor: „2 iulie • În «Viața sindicală» M. Doinaru realizează cronica literară a romanului *siderurgiei* [cu italice în text, n.m., R.V.], *Oțel și pâine*, de Ion Călugăru...” Vreau să spun că s-ar fi putut opera mult mai ușor cu materialul cuprins în această cronologie (am în vedere viitoarele studii literare bazate pe acest corpus inclus în *Cronologie...*, dar și lectura de informare, pentru uzul pregătirii unor cursuri și seminarii etc.) dacă s-ar fi găsit o cale de a marca mai întâi, separat cumva, evenimentele sau aparițiile de cărți și articole care au generat luări de poziție, comentarii critice etc. Cam în maniera în care acestea au fost consemnate în *Dicționar cronologic. Literatura română*, coordonat de I.C. Chițimia și Al. Dima și apărut la Editura științifică și enciclopedică în 1979, ori în felul în care erau concepute tabelele cronologice însoțind edițiile critice sau cele obișnuite cândva, la volumele din colecția „Biblioteca pentru toți”.

Poate că s-a considerat că o asemenea tratare ar încălca, mai bine spus ar lungi textul, implicit numărul de pagini, dar un astfel de criteriu economic, din păcate, cam des folosit în unele edituri, nu ar trebui să conteze câtuși de puțin într-o întreprindere de o asemenea anvergură și importanță cum este cea a seriei de față. Este o observație care atinge și forma, și fondul și ar fi de dorit ca o ediție a doua (pe care o văd ca extrem de necesară, pentru că această carte ar trebui să se afle, în integralitatea ei, măcar în toate bibliotecile publice din țară și în cele ale universităților și liceelor) să elimine un asemenea inconvenient, altfel spus, să facă mai ușor de investigat corpul acestei creștomații. Dacă nu se poate, măcar ultimul volum ar putea include o ordine evenimentială atent întocmită. Este de sperat, de asemenea, ca tot ultimul volum să includă pentru întreaga serie indici de nume, de autori, de opere, de publicații etc., întrucât până în prezent nu toate beneficiază de acest aparat critic (mai precis, primele trei volume; cele pe care le discut aici au toate indici de nume și de publicații).

Am enunțat remarcile de mai sus numai cu intenția de a sugera o îmbunătățire a organizării acestui prețios material pus la dispoziție prin strădania unor cercetători sârguincioși și a coordonatorilor proiectului, ale căror nume le voi consemna la finele acestui comentariu, și din motive ce țin de exactitatea referințelor bibliografice în conformitate cu normele, dar și în semn de stimă pentru munca lor, care merită aprecierea comunității literare și academice.

Pour la bonne bouche, am ales să ofer în continuare câte ceva din gândirea contorsionată ce caracterizează cvasi-totalitatea textelor anilor pe care îi acoperă cronologia, pentru a se putea observa măcar puțin din felul bizar, absurd, contradictoriu și așa mai departe în care penița unor critici și a unor autori sau publiciști se poate scâlamba. Nu înainte de a spune că unul dintre meritele *Cronologiei...* este și acela de a reda, tocmai prin transcrierea fidelă a textelor în ordinea lor de apariție, dinamica, o evoluție a stilului, ideilor, a modului în care bunele practici într-ale literaturii vor dispărea și apoi își vor face loc, timid, către finalul respectivei perioade. Iată câteva mostre, așadar:

La 7 martie 1956, „Petru Dumitriu se ocupă, în «Gazeta literară», de igienizarea literaturii realist-socialiste din țara noastră, îndepărtând atât prejudecățile clasic-tradiționaliste, cât și elanurile epigonice-moderniste: «Și cripto-moderniștii, și conformiștii știu că sunt străini adevăratei noastre literaturi și pe cine nu e de acord cu ei,

unii îl tratează de proletcultist și, în cazul cel mai bun de înapoiat și „depășit”, iar ceilalți, eventual pe același scriitor, de estetizant, cosmopolit și, în cazul cel mai bun, de „realist critic”, străin de realismul socialist. Ambele tendințe au și teoreticienii lor; cei ai modernismului lucrează oral, la colțuri de stradă, la sindrofii, în redacții; ricanarea, gluma calpă sunt armele folosite. Ceilalți lucrează solemn, prin mari articole pustii și triste, în care argumentarea, erudiția și ideile înaintate sunt înlocuite prin repetarea cuvintelor „noul”, „idei înaintate”, „omul nou”, „rupe forma de conținut”. Primii n-ar folosi termenul de «realism socialist» nici picați cu ceară; ceilalți îl pun în asemenea contexte și-l aplică la asemenea lucrări, încât îl plictisesc și pe cel mai devotat aderent al realismului socialist. [...] Atunci de ce mai era nevoie de „modernism”? căci în realitate, literatura nouă, a epocii noi, va fi realistă și socialistă, oricâtă cenușă au turnat peste această concepție conformiștii, dogmaticii, proletcultiștii și oricât ar fi profitat de asta cripto-moderniștii și cosmopoliți, ca să discrediteze realismul socialist. «modernismul» e bătrân de aproape o sută de ani. Dacă artiștii occidentali nu sunt sătui de el și nu simt nevoia de ceva nou, îi privește. În țara asta suntem câțiva scriitori și critici care credem că trebuie isprăvit cu modernismul. [...] Cunoaștem modelele lui Joyce și ale lui Faulkner, îl admirăm pe Proust și folosim și vom folosi toate mijloacele artistice folosite sau inventate de ei, în măsura în care ele servesc exprimarea mesajului nostru socialist. Mai mult: vom inventa, la nevoie, forme noi, nemaiîntâlnite până acum. Dar credem că literatura și arta celei de-a doua jumătăți a secolului XX vor fi realiste, deci democratice, sau vor pieri – o dată artisticește, prin vidare lăuntrică, prin dezumanizare și – pe de altă parte, socialmente, prin ruptura cu masele populare, lăsate în pradă romanului polițist, fotografiei în culori, digest-ului și muzicii de jaz „simfonice”. [...] În ce privește și literatura noastră, după Eminescu și Caragiale, Sadoveanu și Arghezi și ceilalți mari poeți din prima jumătate a veacului de față (Blaga, Bacovia și alții), cred că ea se află în fața unei epoci în care va câștiga o importanță universală. Cine crede c-o poate înăbuși sub cenușă sau c-o poate vopsi în culori străine se condamnă singur: blestemul sterilității va fi de partea lui; nu se poate înota pe râu în sus, nu se poate trăi împotriva vieții; noua noastră literatură nu va putea fi oprită; poporul nostru a intrat într-o epocă în care condițiile istorice îl vor face să dea omenirii acest neprețuit dar al său. Al nostru.” (*Modernism?*).

În același număr de gazetă, Arghezi pune în circulație o expresie care va face epocă, fiind citată de atunci aproape până la folclorizare: „A vorbi de poet e ca și cum ai striga într-o peșteră vastă. Nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea.”

Iată ce scria Cornel Regman, în articolul, „Naționalism și cosmopolitism în cultura română” („Almanahul literar”, an I, nr. 1, decembrie 1949): „O serie de cercetări în domeniul istoriei literare, apărute în ultimii doi ani, au arătat și arată neobosit cât datorează epoca de înflorire a literaturii noastre dintre 1870-1910 mișcării de idei ce a însoțit primele înjghebări de organizații politice muncitorești de la noi. Se poate susține hotărât astăzi că realismul critic, nota de protest viguros împotriva in justiției sociale, democratismul și largul interes pentru problemele sociale manifestat de scriitorii cei mai reprezentativi ai epocii – un Eminescu, un Caragiale, un Coșbuc, Creangă, Slavici, Delavrancea, Vlahuță etc. – toate aceste trăsături au încolțit în condițiile și în ambianța ideologică născută din existența mișcării socialiste în țara noastră și a mișcării muncitorești în general.”

Și tot Cornel Regman: „Din problemele reconsiderării lui Eminescu” („Almanahul literar”, an I, nr. 2-3, ianuarie-februarie 1950): „Una din metehnele criticii burgheze în linie estetizantă formalistă, subiectivă și impresionistă rezida în însăși metoda ei mărturisit sau nemărturisit *fragmentaristă*, consecință a criteriului ei

de instrument al confuziei și diversionismului.”

Ov.S. Crohmălniceanu se exprima în termenii următori „În legătură cu problema originalității literare” („Viața românească”, anul VIII, nr. 7, iulie 1955): „Răsturnarea tuturor prejudecăților simpliste și obtuze care ar împiedica pe artiști să-și dezvolte în careul realismului socialist individualitatea creatoare, încurajarea și promovarea originalității, limpezirea problemelor ei pe plan teoretic, sunt sarcini de o mare actualitate ale criticii literare și esteticii marxiste.

Nu trebuie să uităm că «uniformitatea», «cenușul», «absența fanteziei și imaginației» sau «anularea personalității» constituie tema preferată a propagandei burgheze, atunci când are ca obiect defăimarea artei realist-socialiste; lucrul e cu atât mai important cu cât asemenea negliobii sunt expresia curentă a unui așa-zis «argument clasic» din care, de ani de zile, lumea capitalistă a încercat să-și facă o armă împotriva marxismului. E vorba de o născocire stupidă și calomnioasă a strivirii individualității omenești în societatea socialistă, unde – chipurile – înclinațiile personale, inițiativele și în general toate însușirile particulare ale oamenilor ar dispărea, fiind supuse brutal unei singure norme egalizatoare.”

În 1957, la 1 martie, „în Contemporanul, George Ivașcu scrie articolul *Nedumeriri*, exprimându-și totuși certitudinile cu privire la rolul nedogmatic al realismului socialist în configurația literaturii contemporane: «Realismul socialist n-a fost și nu este ceva conjunctural, un fel de ideologie literară, o rețetă de farmacie artistică, o lozincă prin cultul personalității [sic!], o plantă dezvoltată artificial în sera proletcultismului. Realismul socialist reprezintă o cotitură în istoria creației literare, fiindcă corespunde – prin atâtea opere de o factură inedit-originală – unei cotituri istorice în orânduirea lumii. Profundele transformări operate în orânduirea țărilor eliberate după cel de-al doilea război mondial au făcut să se regăsească aria realismului socialist.”

Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică era o operă mai mult decât necesară nu numai pentru lumea noastră literară, pentru cei care se ocupă cu istoria și critica literară, cu predarea literaturii, dar chiar pentru întreaga noastră lume culturală, atât de puțin dispusă până mai de curând să opereze cu date obiective în privința judecării trecutului apropiat. Metoda ei, prezentarea sine *ira et studio* a dezbaterilor din revistele de cultură și din publicațiile anilor 1944-1964, se înscrie într-o tendință din ce în ce mai prezentă de tratare a acestei epoci într-o cheie obiectivă și poate că va și contribui la consolidarea acestei optici, unica, de altfel, proprie, discursului științific.

Chiar dacă, parcurgând aceste excerptate sau texte întregi, mulți se vor gândi la faptul că binecunoscuta expresie „valorificarea moștenirii literare” poate avea uneori înțelesuri paradoxale.

*Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică*, coordonare generală și prefață acad. Eugen Simion, coordonator redacțional al ediției Andrei Grigor, documentare și redactare: vol. IV (1949-1950) – Lucian Chișu, Andrei Grigor, Andrei Milca, Simona Marin; vol. V (1951-1953) – Nicolae Bârna, Oana Soare, Oana Safta, Lucian Chișu, Andrei Grigor, Andrei Milca, Alina Crihană, Nicoleta Ifrim; vol. VI (1954-1955) – Nicolae Bârna, Oana Soare, Oana Safta, Mihai Iovănel, Cristina Balinte, Andrei Terian, Andrei Grigor, Alina Crihană, Nicoleta Ifrim; vol. VII (1956-1957) – Mihai Iovănel, Cristina Balinte, Andrei Terian, Andrei Grigor, Nicoleta Ifrim, Alina Crihană, Editura Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2011.

Radu VOINESCU

Recursul la clasici

Marcus Aurelius a fost împărat și filosof, o combinație, pe de o parte, s-ar zice, imposibilă, insuportabilă (și pentru unul și pentru celălalt), pe de altă parte, ideală, divină; pentru că este aproape de neconceput să se împace suficiența și grandoarea conducătorului cu moderația și chiar prudența înțeleptului. Filosofia în Antichitate avea cu prioritate două domenii de cunoaștere, cel ontologic (ocupându-se de lumea exterioară, incluzându-l și pe demiurg) și cel moral (cu interes față de sine, cognitiv și transformator).

Alături de Seneca (4 î. Hr.-65 d. Hr.) și de Epictet (55-135), Marcus Aurelius (121-180) a făcut parte din stoicismul târziu (latin), într-o perioadă de apogeu a Imperiului Roman și de concordie cu mai prestigioasa cultură greacă. Filosofii Porticului (își țineau prelegerile într-o galerie pictată, *stoa poikile*) au reflectat consecvent asupra sinelui, dorind împăcarea sa în conștiință (terapeutică vieții interioare), dar și o relație fraternă între oameni, precum și armonizarea, integrarea în natura universală.

Marcus Aurelius a avut o domnie grea, cu războaie împotriva partilor și a triburilor germanice, dar și împotriva romanilor răzvrățiți, cu persecuții asupra creștinilor, cu o dezastruoasă epidemie de ciumă. În vremea sa, în Alexandria, filosoful stoic Panten se convertea la creștinism, conducând o renumită Școală catehetică, succedat de Clement Alexandrinul. A fost contemporan cu Aulus Gellius și cu Apuleius. Influențat indirect de gândirea lui Epictet, a redactat în limba greacă un jurnal de meditații, **Gânduri către sine însuși** (Editura Humanitas, București, 2013, ediție bilingvă, traducere din greaca veche, studiu introductiv, note și indici de Cristian Bejan). Filosofii stoici au fost primii care s-au preocupat de percepția sinelui. Sufletul este o monadă sacră, desprinsă din spiritualitatea universală, adică din Zeul unic și etern. Identificarea și armonizarea trăirii cu sinele se face prin înlăturarea tuturor altor stări, în afară de clipa prezentă, care detașează omul de orice tulburare, dându-i posibilitatea deplinei corespondențe atât cu propriul *daimon*, cât și cu *logosul*, cu alte cuvinte, cu natura sa divină. Omul are o alcătuire triadică, din trup, suflet (*suflet vital*, adică viață) și intelect (*partea conducătoare a sufletului*). Partea intimă (sinele, intelectul) îl exprimă în exclusivitate pe om. Intelectul primește din exterior, prin simțuri, imagini sau reprezentări pe care (prin înlăturarea pasionalității) le poate respinge sau accepta (*asentimentul liber*). Marcus Aurelius vorbește despre o judecată interioară, după o corectă reflectare a reprezentărilor, a lumii externe. Subiectul trebuie să fie conștient că nu are o relație directă cu obiectul, care este exterior sinelui, ci cu reprezentarea acestuia (*fantasia*). Gândirea conducătoare a omului (*eghemonul*) nu trebuie să fie influențată sentimental. Preocupându-se numai de sine, subiectul capătă conștiința identității sale, alta decât a obiectelor sau a evenimentelor din afară. Sinele devine liber, nedorindu-și decât ceea ce depinde de el, putându-se integra liniștit în ordinea universală. *Daimonul*, care reprezintă prezența divinului în sine, susține eliberarea sufletului de pasiuni, asigurând deschiderea spre cosmicitate. Numai coborând în sine, cunoscându-se, omul descoperă *logosul* universal. Eliberarea sinelui de tot ceea ce îi este străin produce contemplarea de sine, înțelegerea vocației divine și, implicit, acceptarea destinului lumii.

Cunoscându-se pe sine, omul se poate extinde la ceilalți, prin cultivarea virtuților, prin întrajutorare (apanaj al raționalității). Relațiile dintre oameni se bazează pe prietenie și pe moralitate, pe altruism.

Prin relația sinelui cu universul, prin conștiința integrării în

armonia cosmică, stoicii dădeau perspectivă metafizică filosofiei lor (eminamente etică). Această atitudine îl proiectează pe om ca ființă cosmică, înrudită cu întreaga lume. Din orizontul acestei vastități, omul capătă simțul adevăratei sale măsuri, egoismul, aroganța, ambițiile, toate celelalte pasiuni apărându-i nesemnificative. Omul trebuie să accepte faptul că nu e decât o participantă într-un ansamblu grandios, dar să fie fericit că face parte din el. Angrenat într-un destin universal pe care nu-l controlează, sinele trebuie să i se supună cu înțelepciune. El este o parte inclusă în veșnicie. Fiind o întrețesere de cauze, universul funcționează ca o singură ființă, având conștiință și voință, conținând în sine tot timpul și tot spațiul creației.

Titlul cărții, stabilit de editori, a cunoscut, de-a lungul vremii, mai multe variante.

În Cartea I, scrisă mai târziu decât restul lucrării, sunt evocați membri ai familiei, prieteni și profesori pe care i-a admirat și care i-au înrăurit caracterul. Capitolul poate fi un îndreptar de conduită morală, punând în evidență spiritul de observație al filosofului. O atenție specială o acordă tatălui său adoptiv, împăratul Antoninus Pius.

Omul este alcătuit din trei părți: „carne, un suflu și partea conducătoare a sufletului” (*Cartea a II-a, paragraful 2*). În suflet, localizat în inimă, au loc reprezentările, asentimentul, impulsurile și rațiunea. Sufletul trebuie să acționeze în deplin acord cu natura, să se întegreze în *Întreg*. Soluția atingerii lucidității: „să acționezi, să exprimi, și să gândești fiecare lucru, ca și cum ai putea să părăsești chiar în această clipă viața” (*II, 11*). Moartea, care înfricoșează pe cei neinițiați, nu este decât o lucrare a naturii: „E pueril dacă cineva se teme de o lucrare a naturii” (*II, 12*). Cunoașterea binelui și a răului se obține prin întoarcerea către sine, către *daimonul* interior. Lungimea vieții nu contează, pentru că oamenii nu trăiesc decât prezentul, fiind, în acest sens, egali: „Așadar, viața cea mai lungă și viața cea mai scurtă înseamnă același lucru; căci prezentul este egal pentru toți și timpul care se pierde este, așadar, egal, iar cel care se duce pare astfel foarte scurt” (*II, 14*). Toți cei ce mor pierd același lucru, prezentul. Când suferă de nemulțumiri, când îi urăsc pe ceilalți, când sunt dominate de plăceri sau de supărări, când nu au un scop, ci evoluează la întâmplare, sufletele ies din ordinea naturii.

Evenimentele din Întreg, chiar dacă nu sunt întotdeauna frumoase sau convenabile, sunt atrăgătoare pentru că sunt consecințe ale rațiunii naturii (*logos*), din care toți oamenii fac parte. Filosoful recomandă indiferența pentru faptele celorlalți, fiecare îngrijindu-se de propriile interese. Gândirea trebuie îndreptată spre ceea ce este „în tine simplu și bun și demn de o ființă socială și nepreocupată de imagini plăcute ori, într-un cuvânt, atrăgătoare, căreia nu-i place rivalitatea, invidia sau suspiciunea, nici alte lucruri de acest fel (*III, 4*). *Daimonul*, implantul divin, este

conștiința care îl face pe om să aleagă virtutea, să acționeze conform dreptei rațiuni, să evite plăcerea și tot ce ține de patimi, ura, ipocrizia, invidia, să ajungă să trăiască „fără să dorească și fără să fugă de ceva” (III, 7). Partea conducătoare a sufletului (intelectul) își exercită capacitatea de discernere asupra reprezentărilor produse de simțuri, definindu-le, descriindu-le și descompunându-le în elementele simple din care sunt alcătuite, astfel încât să se evidențieze lipsa lor de importanță individuală, valoarea lor devenind acceptabilă numai în viziunea înlănțuirilor din Întreg. Înțelepciunea se obține prin cunoașterea lucrurilor divine și omenești, dobândind astfel liniștea sinelui.

Pentru buna rânduială a minții, care este condiția ajungerii la o *desăvârșită ușurare*, este necesară retragerea în sine, înțelegerea lumii ca o mare familie, susținerea unor relații filantropice, recunoașterea rolului providenței, evitarea pasiunilor, a orgoliului (atât de insignifiant la scară universală), a gloriei deșarte „și, înainte de orice, nu te mai zbuciuma, nici nu te încorda, ci fii liber, privește toate activitățile ca un bărbat, ca un om, ca un cetățean, ca o ființă muritoare” (IV, 3). Prin intelect, rațiune și legi, oamenii sunt cetățeni ai lumii, fac parte din zei. Legea necesității și înlănțuirilor naturale justifică legătura dintre *logos* (rațiunea cosmică) și *daimon* (rațiunea umană), explică moartea ca pe o transformare naturală (elementele aglutinate la naștere se vor separa la moarte). Cel care nu vrea să moară nu dorește nici să trăiască. Orice fac oamenii, trebuie să pornească de la premisa de a fi buni: „Nu te purta ca și cum ai avea de trăit zece mii de ani. Necesitatea stă deasupra ta; cât timp trăiești, cât timp încă îți este permis, încearcă să devii bun.” (IV, 17). Ordinea cosmică trebuie să se regăsească și în interiorul oamenilor. În concepția stoicilor, lumea se regenerează în cicluri nesfârșite, nu identice, ci asemănătoare. Singurul imuabil este *logosul* divin: „nimic nu-i place naturii Întregului precum schimbarea celor existente și să facă din ele altele noi asemenea [celor precedente]. Căci orice lucru e, într-un fel, sămânța celui care va apărea din el.” (IV, 36). Preia de la Heraclit, în afară de ideea *logosului*, pe cea a trecerii: „Un rău de evenimente și un torent vijelios este timpul” (IV, 43). Toate elementele și toate evenimentele lumii se află într-o conexiune rațională, familială. Tot ceea ce se întâmplă oamenilor vine din rațiunea Întregului și își are legitimitatea sa cosmică. Filosofia este pentru stoici medicina sufletului. Între lucruri și suflete nu există un contact direct. Lucrurile rămân în afara omului. Cel mai apropiat de om este semenul, ca ființă socială și divină. Rațiunea universală integrează totul: „Inteligența Întregului are natura unei comunități” (V, 30).

Forța de coeziune a zeului, răspândită în tot universul, este o rațiune seminală, neautoritară, creând lumea dar lăsând libertate rațiunilor particulare. Filosoful își adresează sieși o serie de învățături, vizând o guvernare sub rigorile propriei filosofii: „Luptă ca să rămâi așa cum a vrut să te facă filosofia. Respectă-i pe zei, ocrotește-i pe oameni” (VI, 30). Dacă Platon a propus o Republică utopică, Marcus Aurelius a guvernat după propriile precepte.

Prin viața sa, fiecare om are reprezentarea totalității: „Cine a văzut lucrurile de acum a văzut tot ceea ce a fost din veșnicie și ce va fi în viitor la nesfârșit” (VI, 37). Zeii au creat o lume bună, pentru că nu puteau dori răul creației lor. Singurii vinovați de hotărârile pe care le iau sunt oamenii. Dar, spune: „Tot ceea ce i se întâmplă fiecăruia este de folos Întregului” (VI, 45). Intelectul particular este liber și acționează conform voinței fiecăruia. Legea generală a lumii este transformarea, curgerea. Filosoful susține datoria iubirii, pentru că, prin Zeu, toți oamenii sunt înrudiți.

Împăratul știe că se află în incongruență cu filosoful, primul urmărind faima, al doilea, liniștea sufletească. Paragraful pare o jelanie a lui Faust: „Căci ai încercat rătăcind pe atâtea căi și nu ai

aflat nicăieri un mod de a trăi fericit: nici în silogisme, nici în bogăție, nici în glorie, nici în bucurie, nicăieri”. Răspunsul constă în principiul „după care nimic nu este bun pentru om, dacă nu îl face drept, cumpătat, curajos, liber” (VIII, 1).

Marcus Aurelius a fost adeptul monismului, al existenței unui singur principiu care guvernează lumea: „Un singur suflet este împărțit vietăților lipsite de rațiune, un singur suflet inteligent este destinat ființelor raționale, după cum un singur pământ este pentru toate cele pământesti, vedem grație unei singure lumini și un singur aer respirăm noi, toți cei care suntem în stare să vedem și care suntem însuflețiți” (IX, 8). Pentru o atitudine obiectivă, recomandă vederea din cer, de la înălțime: „Contemplă de sus miile de trupe, miile de ceremonii religioase și călătoriile în orice direcție pe vreme de furtună și pe timp liniștit și diversitatea ființelor care vin pe lume, trăiesc împreună și dispar. Gândește-te la viața trăită altădată de alții și la cea care va fi trăită după tine și la cea care se trăiește acum printre națiunile barbare; gândește-te, de asemenea, câți nu îți cunosc nici măcar numele, câți dintre cei care poate acum te laudă în scurt timp te vor vorbi de rău; și cum nici amintirea, nici faima, nici altceva de felul acesta nu e demn de considerație.” (IX, 30).

Stoicii susțin un determinism ineluctabil, lumea fiind un Întreg (prefigurare a structuraliștilor, a textualiștilor), ca o țesătură de cauzalități: „Ceea ce ți se întâmplă a fost pregătit pentru tine încă din veșnicie și înlănțuirea cauzelor a urzit împreună, din eternitate, existența ta și întâlnirea cu fiecare eveniment” (X, 5). Extrapolând din social în domeniul moral (făcând aluzie și la sclavi), filosoful afirmă: „Așadar, cel care se teme sau se întristează sau se înfurie este un fugar” (X, 25). Moartea este cel mai bun învățător al virtuții oamenilor: „Mai este încă puțin și vei închide ochii; și în curând un altul îl va plânge pe cel care te-a dus la cimitir” (X, 34). Despărțirea de viață are loc în conformitate cu natura și, de aceea, nu trebuie să stârnească împotrivire. Sforarul unei bune sau rele viețiuri este rațiunea dinlăuntru fiecărui om. Autorul întreabă și răspunde concis: „Care este arta ta? Să fii bun.” (XI, 5).

Prin rațiunea sa, prin virtuți, omul trebuie să respecte rațiunea universală care se află și în sine: „eliberându-se din lanțurile destinului, facultatea ta intelectuală să poată trăi curată, independentă și pe cont propriu, înfăptuind cele conform dreptății, dorind evenimentele și spunând adevărul” (XII, 3). Moartea este cuprinsă în legea *prospețimii și vigoriei* lumii. Cum viața nu este înfricoșătoare, nici moartea nu trebuie să înspăimânte.

Ca mulți dintre filosofii Antichității, Marcus Aurelius oferă un model existențial, menit să anihileze suferința oamenilor și să le motiveze viața. *Gânduri către sine însuși* este una dintre cărțile strălucite ale vechimii, demonstrând o gândire rafinată, flexibilă, concentrată aforistic, precum și un stil cu adevărat imperial. Întrucât tratează probleme generale ale existenței, deși circumscrisă unui însemnat curent filosofic, rămâne de o tulburătoare actualitate. Fără îndoială, de-a lungul istoriei culturale, citită și răsцитă, a alimentat multe pene scriitoricești. Nu se poate să nu remarcăm seriozitatea și acribia studiului introductiv, precum și a întregii ediții, datorate lui Cristian Bejan.

Marcus Aurelius trăiește într-o perioadă culturală complicată, în care se sting treptat civilizațiile antice și se formează, într-un timp uimitor de rapid, miracolul creștin, în care se desparte filosofia de gândirea teologică a primilor Părinți. Contaminări se văd de ambele părți. Meditațiile împăratului-filosof conțin, deopotrivă, un crepuscul și un răsărit. În tonul operei, subscriem cu toată convingerea alegației finale: „Pleacă, așadar, din această viață cu sufletul împăcat; căci și cel care te face să pleci este liniștit” (XII, 36).

Paul ARETZU

În balansoarul destinului

Noul volum de versuri al lui **Cassian Maria Spiridon** (*Poeme în balans*, Editura Charmides, Bistrița, 2013) atestă o continuitate de viziune stilistică și existențială a operei sale. Romul Munteanu radiografia astfel atmosfera stilistică a scriitorului: „Sentimentul de însingurare, alienarea și existența, trăirea într-un univers indiferent față de destinul uman asumat de poet, conferă operei sale o dimensiune tragică, învecinată cu nihilismul. (...) Am convingerea că de la Eminescu și Bacovia o asemenea manieră de configurare a neantului existențial nu am mai întâlnit în poezia românească actuală. Evident că instrumentarul literar este diferit, o altă «cămașă de cuvinte» dă relevanță relației dintre conștiința poetului și lume. Nu este vorba, așadar, de nici o contaminare ideatică, venită dintr-un alt câmp filosofic sau literar. Cassian Maria Spiridon și-a asumat convingerea de trăire într-un imens anonim, prelungit și după moarte. Umanul, ca și vegetalul se retrag în humus. Neagația poetului nu este însă împinsă spre un radicalism total. El știe doar că viața trece între alte cicluri ce refac același circuit.”

Observ, mai întâi, că Romul Munteanu pune în relație opera lui Cassian Maria Spiridon nu cu generația '80, ci cu doi iluștri înaintași, înțelegând că textualismul și ludicul parodic, ca maniere postmoderniste, nu-l pot cuprinde, chiar dacă alți critici au încercat să-l „solidarizeze” stilistic cu generația, prin sentimentul singurătății și al „oboselii metafizice”. După opinia mea, manierismul textualist postmodern de la noi caracterizează, prin excelență, pe „sudici”, în frunte cu Mircea Cărtărescu, Florin Iaru și alții, sentimentali și ironici la modul minulescian al simbolismului începutului de secol XX. Nu întâmplător E. Lovinescu așeza în fruntea generației simboliste pe Ion Minulescu, nicidecum pe „nordicul” G. Bacovia, rămas o cvasinecunoscută celor mai reprezentativi critici ai vremii. Am mai spus-o și în alte contexte, postmoderniștii moldoveni (în bună parte și cei ardeleni, dar și destui „sudici”), cei mai talentați, ies din tentațiile textualismului logoman, deschizând punți către o altă paradigmă culturală, desprinzându-se, altfel spus, de moda postmodernistă, pe cont propriu, spre ceea ce numim, astăzi, *transmodernism*. De altfel, Cassian Maria Spiridon a devenit, de câțiva ani buni, și un teoretician al transdisciplinarității (vezi *Aventurile terțului*, Iași, Editura Junimea, 2006, colecția „Ananta. Studii transdisciplinare”, colecție datorată regretatului Cezar Ivănescu sub patronajul lui Basarab Nicolescu). Așa că, sub înșelătoarea „oboseală” existențialistă, doar „învecinată cu nihilismul”, se ascunde un tonus metafizic abandonat de postmoderniști și pe care Michel Camus îl cuantifica printr-o parafrază la André Malraux: „Poezia viitorului va fi metafizică sau nu va fi deloc.” (Michel Camus, *Prefață* la Horia Bădescu, *Memoria Ființei. Poezia și sacrul*, Iași, Editura Junimea, 2008, colecția „Ananta. Studii transdisciplinare”, pp. 9-10). Desigur, nu e vorba de a reveni la metafizica tradițională, demult abandonată încă de Eminescu, ci de a transfigura antitezele Ființei ca acces la *terțul tainic inclus*, vocație, prin excelență, a poeziei ce a regăsit dimensiunea *profundului*. Un asemenea sentiment puternic degajă poema *În umbra Sihăstriei*, care mi se pare a fi capodopera volumului *Poeme în balans*: „bați de trei zile cu un băț/ în trunchiul culcat al copacului/ de trei zile și trei nopți bați continuu/ în fața Mănăstirii/ să te audă starețul călugării/ sau poate – mai știi/ să te audă El – Dumnezeu/ de acolo sau poate de mai sus// poarta Mănăstirii nu se deschide/ se aud până în munți

bătăile/ în copacul bătrîn/ loviturile răsună din scorbura lui/ adînc găunoasă/ ca din goarnea celor șapte/ îngeri arhangheli// bați în copacul vieții/ aștepți ca Sihăstria să-și deschidă porțile/ bați fără oprire cu un toiag tînăr/ rupt din codru/ e toaca prin care tenace/ îmi spun întreaga poveste/ una ce mă-ndeamnă să bat continuu/ trunchiul scorburos// să fie oare cu puțință!/ ca nimeni/ nici egumen nici stareț/ sau vreun călugăr/ să nu aibă curajul/ nici puterea să tragă de la poartă/ ivărul greu/ al utopiei// tot mai departe/ nopți și zile/ cu-nvrîtoșat toiag/ bat cu demnitate/ scorbura/ nici apă și nici hrană/ nu mă înșoțesc/ cât timp lovesc în lemnul sorții”.

Sunt, desigur, bătaile *à rebours* ale destinului: în muzica lui Beethoven, destinul este cel care bate necruțător la ușa omului, aici, poetul însuși, în deznădejde metafizică, bate la poarta divinității și nu primește răspuns, ca în piesa lui Samuel Beckett, *Așteptându-l pe Godot*. Este tragicul lui *deus absconditus*, dar care prin aceasta deschide porți spre lumină, spre *mirare* necurmată. Căci acesta este rostul poeziei. Să scoată din uitare o *absență*. „Născută din neuitare, spune Horia Bădescu, din amintire, poezia este mărturia unei absențe. Căci nu *ceea ce este*, ci *ceea ce nu este* survine în orizontul neuitării.” (*Op. cit.*, p. 22). Experiența existențială în fața Mănăstirii Sihăstria pare a fi încremenire în *mysterium tremendum*, dar care se dovedește a fi *balans* spre *mysterium fascinans*, spre *iubire* (temă centrală a cărții), acolo unde se ascunde *terțul*, nu Ne-Ființa, ci Ființa absentă. Aceasta este, de fapt, metafora centrală a *balansului* din cartea lui Cassian Maria Spiridon: arcuire ondulatoriu-mioritică între *viață* și *moarte*, între Ființă și NeFiință, între *a fi* și *a nu fi*, între *prezență* și *absență*. *Balansul* este dansul vieții, dansul lui Shiva, formă străveche de *magie* supraviețuindă în poezie. Chiar și faptul că autorul începe cu *poeme de pe vremea când eram tînăr* și se încheie cu *poeme din ziua când „a bătut vîntul de la răsărit”*, care poate fi și crivățul siberian, cel istoric, dar și cel al bătrâneții, se înscrie în arhitectonica volumului, ca „balans”, dovadă că structura a fost gândită ca întreg al destinului uman. Un frig de biruit prin lumină: „era frig/ eram singuri pe cale/ cu suflul alb/ neîntinat/ și din toți/ nimic n-a rămas/ sub ochi/ în marea lumină/ în care am intrat” (p. 9). *Balansul* pare a fi șansa vieții, a iubirii, ca dans, în confruntare cu moartea: „dacă o fi și o fi/ să ne pierdem/ unul de altul/ prin cele pustii/ cînd cu iarbă deasupra/ voi fi adormit/ tu nu uita/ că noi am dansat/ am iubit” (p. 38). Iubirea-balans vine din arheitate, dintr-un imemorial „cuiabar de viscol”, nu e nicidecum conjuncturală: „și-n timpul în care nu eram/ la ce gîndeai/ ce visai/ pe care planetă inima ta/ între sistole și diastole/ își zbugiuma viața/ precum o corabie în necuprînsă oglindă de ape” (p. 44).

Spaimele vin din convingerea stranie că nici nu existăm, că

viața poate e doar vis, ca în vizionarismul eminescian, iar această *absență* e semnalată, ca la Poe sau Bacovia, de corbi: „vin corbi vestitori/ ascund sub aripă o-nțreită spaimă/ cum că n-am fost/ cum că nu sîntem/ și de om fi/ cine să depună mărturie/ la înfricoșata încercare(!)” (pp. 46-47). Singura mărturie este iubirea, ca unică stare de trezie, ca *prezență și ultim cînt*: „aștept/ la mari înălțimi/ cu vin roșu/ treaz ca pentru ultimul cînt/ sufletul tău zburător/ ca o flamură în brațele amiezii/ – cine pe cine iubește –” (p. 49). Semnul acestei ființări este *inelul cu agat* scos din afundurile valurilor, izomorfie a balansului primordial: „se înalță din apa mării/ printre valuri/ din adîncuri/ inelul cu agat/ pierdut din degetul iubitei/ ce noroc/ ce șansă/ pe care doar pronia ți-a hărăzit-o// cu degetul al doilea/ de la piciorul drept/ ai răscolit/ prin nisipul Mării Negre// privirea ta era una/ cu privirea ei/ valuri după valuri/ mișcau ale noastre piepturi” (*Inelul cu agat*).

Surprinzător, poetica lui Cassian Maria Spiridon este din nou solidară cu a lui Eminescu, lăsând, și de astă dată, doar urme arheice, în vreme ce majoritatea colegilor postmoderniști l-au preluat pe Eminescu doar la modul intertextual, nu și ontologic. Marea noutate (ignorată atîta vreme de critici) pe care o aducea Eminescu în poetica modernă era *formele în mișcare*: „S-a zis de mult că frumusețea consistă în proporția de forme. *Nimărui* (s.n.) nu i-a venit în minte că consistă în proporția de mișcări și, cu toate acestea, asta e adevărata frumusețe. Frumuseți *moarte* sunt cele cu proporție de forme, frumuseți *vii* cele cu proporție de mișcări. E evident că această proporție de mișcare unde nimic nu e prea întins, nici prea flasc, e o stare de echilibru – fericirea” (M. Eminescu, *Opere*, XV, *Fragmentarium. Addenda ediției*, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 332). *Geometrie înaltă și sfântă, iar deasupra ei extaza*, va spune Ion Barbu. La Cassian Maria Spiridon (care invocă Isarlikul, în poema *Spre Orient în car de fier*), am putea vorbi de o geometrie „neeuclidiană” a balansului existențial (o „poetică cuantică”), despre care el face vorbire chiar în prezentul volum: „admiri cum arde/ un foc de lemne tari/ ridică flăcări/ în schimbare/ de o complexă geometrie și culoare/ precum pe ceruri/ norii se perindă/ mereu alții și mereu aceiași/ flăcări răcoroase pentru albastrime// și-n viață dragostea/ la fel se-mbracă/ metamorfoze de care nici/ Ovidius Pablo nu a pomenit/ nu le-a cuprins în *Ars amand*” (p. 56). Le-a numit, în schimb, Eminescu, nu doar conceptual, dar și vizionar cu *fulgerul* lui de *încercări, ne'nterupt*, printre stele, reconfigurând dinamismul relativist al spațio-timpului. Un Univers în balans, al eternei reîntoarceri, va spune Cassian Maria Spiridon: „între Cumpănă și Gemeni/ între multele zodii/ se află în balans/ Universul” (p. 84). Cu acest *între* al terțului-enigmă se arcuiește în prezență/absență și mersul în torent al zimbrilor carpatini, bunăoară: „aici/ prin codri ultimi/ care îmbracă pînă la vîrf Carpații/ și mai în vale/ treceau în turme/ ca un torent negru/ în cascadă/ zimbrii/ cei pe care îi admirase/ între atîția alții/ Cantemir” (p. 65). Aceeași metamorfoză eminesciană a brazilor carpatini: „de veacuri/ coama carpatică urcă la cer/ brazi după brazi/ răbdători/ și-au luat locul/ în marșul lor vegetal către soare// sunt răbdători în fața marilor vînturi/ cînd mușcă din carnea lor albă/ topoare ascuțite/ alții iau locul/ pornesc de la capăt/ mereu mărșăluiesc/ mărșăluind prin istorie” (p. 76). Pentru această curgere eternă, Cassian Maria Spiridon îi ia ca martori și pe Heraclit din Efes și Thales din Milet, filosofii focului și apelor primordiale: „ființa întreagă e în unduire/ sub valurile înălțate de eclipsă/ din ape purced toate/ spune geometrul” (p. 109).

În curgerea eternă, poezia, ca iubire, este „o victorie în contra neantului” (p. 117), contra „germenilor nopții”, a saturnicului întuneric, „Înghițitorul de vieți” (*Solstițiu*): „de-afîta

bucurie/ și aerul din piept te-a părăsit/ și Parcele/ iubitele ce ți-au rămas fidele/ iar gîndul face/ în lanțuri/ noduri numeroase și sinapse/ ce-ntunecă/ umbresc pînă la orbire calea// te zvîrle/ din hăul bucuriei celei tari” (p. 121). Lupta cu neantul (cu vîntul care bate dinspre *răsărit*) și căutarea zadarnică a zeității predomină poemele din ultima parte a volumului, într-un gest invers decât cel arghezian din *Între două nopți*: „în fiecare zi îngrop neantul/ lopată cu lopată/ cu o veselă încăpățînire/ pînă în față se ridică/ munte/ de fapte inutile”. Iar când lopata se împlîntă în adînc, răzbate, din „magma fierbinte”, „marele Urlet” teluric, desprins parcă, și acesta, din titanismul teluric al lui Eminescu: „Prin a craterelor gure răzburare strig vulcane./ Lava de evi grămădită o reped adînc în cer” (*Memento mori*): „pînă-n străfunduri/ unde străbate/ detună magma fierbinte/ marele Urlet” (p. 126). În imaginarul lui Cassian Maria Spiridon însă zeul nu răspunde: „pînza neantului groasă/ topită în smoală/ strat peste strat se așază/ pînă se-ntunecă privirea/ și nimeni nu vine/ nici o zeitate”. Și: „nimeni nu așteaptă să-i bat la ușă/ nimeni nu răspunde// ușile sunt transparente...” (p. 127). Aceasta, trebuie să convenim, este condiția omului modern secularizat, fiindcă rolurile/rosturile sunt inverse în creștinism: Dumnezeu este cel care așteaptă la ușă să i se deschidă, nu omul (Dumitru Stăniloae). De aceea, omul secularizat este condamnat la căderea în timp. Tot părintele Stăniloae spune că timpul nu este altceva decât *speranța/disperanța* dată omului, intervalul dintre bătaia în ușă a lui Dumnezeu și hotărârea omului de a-i deschide. Abia atunci ușa devine *transparentă* și omul poate să-l vadă pe Dumnezeu. Se vede însă că „transparenta” uși lui Cassian Maria Spiridon este *neagră*, ca oglinda lui Argezi (a se vedea eseul nostru *Oglinda neagră* din vol. *Provocarea valorilor*, Galați, Editura Porto-Franco, 1997), de fapt, chiar „pînza neantului groasă/ topită în smoală/ strat peste strat”, cum spune poetul. Mai mult: „sînt obosit cu totul/ – o gaură neagră ce ține întreg universul/ stăpînă lacomă/ înghițitoarea de stele/ mă absoarbe/ acolo/ sărmana frumusețe/ piere” (p. 133). Poetul e pregătit pentru „ultima Thule”, auzind „pe caldarîm ghearele/ cum bat/ ritmul final al Destinului” (p. 137). Și totuși *adevărul* se află în *vecinătate*. Poetul se reapropie de poetica eminesciană a *adevărului* (v. *Criticilor mei*), repudiată de moderni și de postmoderni: „grea povară/ în partea ta să ai adevărul/ să-l vezi în lumină/ cum își înalță paloșul/ către steaua de sânge” (*Pînă în zori*).

Adevărul îi descoperă *scara* către cer, construită trudnic din cărți și din ființare telurică: „un perete de cărți/ cît tot zidul/ ce-mi străjuie privirea/ în avînt se ridică/ mai sus/ și mai sus/ către ceruri/ aici am trecut cu ochiul prin viețile sfinților/ și ochiul a rămas acolo/ globul lui ocular/ se răsuțește/ urmează tăcut cu uimire/ Înălțarea/ pe pămînt/ tai iarbă/ o scurtez cu o mașină electrică/ plimb cablul prin toată ograda/ sufletului/ rețez capete la floarea de trifoi/ cireșul s-a smuls din pămînturi/ cu toată rădăcina lui/ s-a ridicat/ urcă spre cer/ o navă vegetală” (p. 147).

Ceea ce este particularizant în viziunea stilistică a lui Cassian Maria Spiridon, ca un halou așternut peste toată diversitatea de trăiri, de tonuri și sonuri, este o izbitoare *monotonie* a scriiturii, cu totul alta decât la Bacovia, bunăoară, unde retorica e amuțită după norma voită, altădată, de Paul Verlaine. E vorba, la poetul ieșean, de o monotonie retorică, provocată, simulând procedeele epicului, cu banalul cotidian. E suficient însă ca să ridici pînza acestei retorici „obosite”, cu note de convențional, pentru a descoperi vigoarea unei interiorități care altfel ne-ar scăpa printre degete.

Theodor CODREANU

Adrian Alui Gheorghe: *Cucuta*

Textele care compun volumul lui Adrian Alui Gheorghe, *Cucuta*, apărut la Editura Tipo Moldava din Iași, în 2011, în Colecția OPERA OMNIA – Poezie contemporană, cu o *Postfață* semnată de Mircea A. Diaconu, constituie o antologie, cuprinzând selecții din volumele publicate între 1985 și 2010, prezentate, ca și ale altor scriitori, apărute în aceeași colecție, în ordine cronologică inversă, la fel ca în cazul CV-urilor, dând, astfel, seamă de evoluția autorului într-o etapă a creației sale.

Scrise în vers liber, poemele, a căror amploare sporește semnificativ spre ultimele volume antologate – majoritatea alcătuiindu-se ca suite de argumente care converg către finalul care capătă, în felul acesta, dublu statut, de ipoteză și de concluzie, în același timp – cuprind observațiile-confesiune ale autorului, atent la imediat și la felul cum actele acestuia reverberează în conștiința sa și a semenilor, așa cum, de pildă, muzica lui Brahms, a culmea a artei, a rafinamentului creat de om, stimulează dezvoltarea indirectă a constatării că, dincolo de fața, nu de puține ori, serafică, diafană, armonioasă a unor lucruri, se află, inevitabil, factorii antinomici, care le-au fost sursa, ca *mirosul abstract/ Al urinei de înger*, amestecat cu *Un fior de muzică* sau *miresme/ ale unor culegătoare de boabe/ Din Ecuador*, în preajma cafelei.

Dacă în primele volume (începând din 1985) se remarcă prezența, aproape inevitabilă, a influențelor postmodernismului, treptat, acestea se estompează, poetul profilându-se printr-o creație alcătuită din poeme din ce în ce mai ample, constatativ-confesive, în care tendința, ca a fiecărui creator matur (în ambele direcții ale termenului), este de a imprima în conștiința potențialului cititor măcar dorința de a încerca să descopere viața nu doar prin clișee, prin perspectivele consacrate care au fatalmente o notă de fanare, de perimare, căutând, prin urmare, să imprime poemelor sale o nuanță de ethos, de posibilă influență a celor care se pot lăsa modelați prin poezie.

Privită la nivelul ansamblului antologiei, poezia lui Adrian Alui Gheorghe oferă o imagine a lumii lăuntrice a poetului, în care contrariile, a căror tensiune e vizibilă, tind să se armonizeze, însă, până la acest potențial sau doar utopic eveniment ontologic și cognitiv, poemele traduc în cuvânt o complicată, dar – cel puțin în aparență – calmă acțiune de identificare, adunare, clasificare, urmate de tentativa de transfigurare a ceea ce e „după chipul și asemănarea” în ceea ce ar putea fi, textele din volum surprinzând acest laborios proces de transpunere, pentru sine și pentru ceilalți, a lumii propuse ca latură a alternativei la gând și viețuire, de vreme ce *Libertatea e o chestiune de gust*.

În planul conținutului, la nivelul întregii antologii, două aspecte atrag în mod deosebit atenția: tendința poetului de a

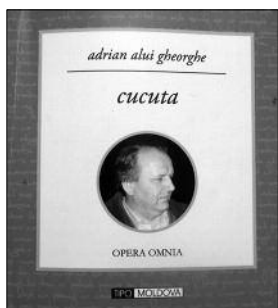
privi totul din direcție opusă față de majoritatea celorlalți și preocuparea majoră față de problematica artei, la care se adaugă tema morții, astfel că, indirect, demersul liric al lui Adrian Alui Gheorghe e o dare de seamă despre sine, în primul rând către sine, cel mai autorizat interlocutor. De exemplu, legat de „citirea” lumii altfel, poetul remarcă: *Frumusețea face lumea mai îngustă./ O torturează sau: Morala unei iubiri:/ Orice îmbrățișare poete să te sugrume*. Mai mult, în această paradigmă a abordării lumii în sens opus față de ceilalți, poetul construiește un raționament pe măsură: *Doamne dacă tu ești asemenea mie/ atunci carnea mea rămâne pururi neagră*. Să fie oare straniețea o trăsătură programatică a poeziei pentru că *dacă nu ești straniu de ce mai ești?*

Privind-o în felul acesta, lumea adusă în poeme de Adrian Alui Gheorghe e stranie ori are doar atribute stranii, adăpostind sau ascunzând dansatori fără picioare, cu trompete în loc de urechi, inși care își refuză orice identitate obișnuită – *Întâi și-a refuzat numele. Se numea Reiner./ Sau Dimitrie?/ Sau poate Iacinto...*, în timp ce *Paul descarcă luna în curte!* Sau *Paul s-a dus dimineață/ în târgul de câini/ să-i învețe să urle ca oamenii*, dar *Paul e Reiner sau/ chiar Iacinto./ (...)/ Paul e Edgar (...)* –, cu toții fiind, de fapt, fețe ale aceluiași eu, artistul, care se proiectează în afară, incluzând în acestea grăuntele de dumnezeire, dat fiecăruia, dar pe care el îl împarte cu alcătuirile sale.

Cât privește destinul final al oricărui, un lucru e cert: *Nu poți muri tot timpul uneori e chiar deșertăciune/ moartea (...), însă și moartea poate fi un trofeu*.

Elementele de metapoezie sunt omniprezente – exprimate direct sau indirect – în volum, autorul dezvoltând, spre exemplu, aspecte ale procesului de creație, privindu-se și privind, în același timp, lumea ca pe un spectacol la ale cărui laturi cvasiezoterice e privilegiat să accedă, fiind însă și exclus sau autoexcluzându-se de la ceea ce pentru cei mai mulți e viața adevărată: *În nopțile în care niște generali fac planuri de atac/ el stă ca un paralizic în scaun și pândește perdeaua/ ca să vadă o fluturare, atât, o fluturare a ei/ ca să depună mărturie că muuuuza eeeexistă*. Tot la fel, *În piramide jucătorii de șah își dispută proprietatea asupra deșertului/ iar el bate nisipul pe umeri și îi spune: frate!*

Preocupat, așadar, de problematica artei cuvântului, asemenea oricărui creator, poetul caută să(-și) explice misterul

Lector

acesteia, firește, din perspectivă proprie, pentru că, răsturnând raportul dintre om și cuvânt, dintre poet și poezie, el se proclamă sclavul cuvintelor – ca om – și al poeziei – ca artist, încât subscie ideii paradoxale, la prima vedere, potrivit căreia arta își naște creatorul. Pe de altă parte, pentru că sursa supremă a frumosului e divină, artiștii pot apărea, în această ecuație, doar drept impostori, de vreme ce *Dumnezeu face toate lucrurile frumoase, poeții vin/ doar și pun hoșește semnătura*. Alteori, dimpotrivă, Poetul e un ales și, de aceea, îngerul îi trasează sarcinile: *de aici până aici vei semăna valuri/ de mare, de aici până aici vei semăna izvoare și sare amară/ pe insule pe care să naufragieze cântecele sirenelor*.

În consecință, scrisul – apreciat, parțial, ca sfidare a divinului, prin multe dintre atributele lui – implică trădare și sacrificiu, concomitent, pentru că *Să scrii e-un păcat mortal/ să-ți aduni ghearele în semnul literei/ deasupra tâmpelor sfințelor moaște...* În același context, în privința relației dintre artă și viață, o altă viziune insolită pe care o aduce Adrian Alui Gheorghe este într-un lapidar *Poem neterminat pentru peniță și adrenalină*, în care, traducând noima procesului de creație, autorul afirmă: *Când scriu,/ cât scriu,/ îmi iau măsură/ la sicriu...!* fiindcă poetul *scrie/ cu propriul sânge,/ cu sângele celorlalți îndoit cu apă,/ cu vin,/ cu virtute*. Totodată, este evaluată și condiția cititorului: *fiecare cititor are poetul său*, pentru că e atât de mare generozitatea artistului, încât creațiile lui răspund nevoilor și puterii de înțelegere a tuturor, e în stare să-i hrănească pe toți.

Pe parcursul volumului însă, perspectiva asupra componentelor câmpului semantic al artei se nuanțează, creația rămânând, totuși, indiferent de relația cu autorul ei, superioară acestuia, din moment ce, paradoxal, ea e cea care îl naște, îi rezervă – cu o sintagmă a lui Nichita Stănescu – „dreptul la timp”, posibilitatea de a-și transgresa, deci, epoca, câtă vreme *Cuvântul este măsura*. Nu lipsesc însă nici ecourile din mitul estetic, al jertfei creatoare, fiindcă poezia e *copilul care și-a înghițit mama născându-se*.

Observații, constatări, dar nu revolte, nu disperare, ci aplecări calme, asupra laturilor realității, căreia, de multe ori, îi sunt exhibate formele care tind să îngenuncheze sufletul, devin punct de plecare pentru scris, fiind câteva caracteristici ale poeziei lui Adrian Alui Gheorghe, dincolo de epiderma cărora se ascund date ale unui spirit căruia nu-i lipsește romantismul, dar pe care înclină a-l prezerva doar pentru sine sau nici atât.

Trecerea poetului prin viață e o cuprinzătoare experiență inițiativă, iar o consecință a acesteia e predilecția pentru definiția poetică, tot o dovadă a luării în stăpânire a lumii prin cuvânt: *Orizontul e un detaliu al sorții sau memoria: o tumoare care atârână hidos pe trupul universului*, dar luna e *un mormânt zburător* și artistul întreabă retoric: *Doamne, e adevărat că Poezia e un abur/ care iese din combinația/ apei vieții/ cu sarea morții?*

De o mare densitate semantică, poezia lui Adrian Alui Gheorghe pare adesea criptică, propunând lecturi multiple, atât prin conținut, cât și prin latura formală. De exemplu, în finalul amplului poem *Metamorfoza*, imaginea unui *Christ de zahăr*, pe care îl *fărămițau muritorii între pleoape*, în timp ce *Orizontul venea aproape*, este urmată de repetarea adverbului *aproape* în

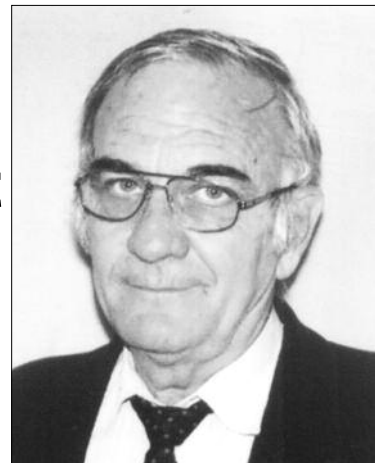
șase versuri, dispuse sub formă de trepte, descendente, dar invers aranjate, asemenea unei scări răsturnate, inutile în această poziție, sugestie, deci, a imposibilității de a urca din nou, undeva de unde poate ai (fost) coborât, iar faptul că textul se încheie cu virgulă – chiar dacă e posibil să fie o simplă greșeală de tipar! – ar putea fi interpretat ca sugestie a tendinței sisifice de a sfida imposibilul, într-un gest sacrificial asumat. Tot aici, Oskar, cu sau fără *dublul lui Oskar*, vizează un *târg/ Atât de ciudat*, unde însă nu mai știe *cui dăduse inima*, pregătindu-se apoi *să iasă/ să se salveze din somn*, într-una dintre multiplele ipostaze ale vieții sau ale gândului, ca fluture, sfânt, cristal, cui, șarpe, asteroid, *câine bătut*, sămânță, cărare, sudalmă, *ca un alergător fără țintă ori ca un pește pe care-l sufocă apa* etc., pentru că el îi cumulează în sine pe toți, reiterează experiențele tuturor, redescoperă speranțele și dezamăgirile tuturor, ajungând, în cele din urmă, la o concluzie revalorizatoare a sinelui: *Fericirea că sunt eu,/ eu în sinele meu,/ depășește/ Orice altă fericire*, venind și din faptul că *În nicio dimineață Oskar nu se trezește același./ E mereu altul*.

Insolitul imaginilor – care mixează realitatea din afară cu fantezia, într-un univers traversat de eul liric sau de ipostaze ale lui, în tentativa nemărturisită de luare în stăpânire a Creației, în măsura în care îi e permis unei părți a ei care, la rândul său, aspiră la sporirea „corolei de minuni a lumii” (câtă vreme lumea e paradisul pierdut) –, cu aparență, uneori, onirică, amintind de suprarealism, este sporit de cel al construcției versurilor, care trimite către caligrame, așa cum arătam mai sus, privitor la finalul poemului *Metamorfoza*, dar și în multe alte poeme. Spre exemplu, pornind de la premisa, formulată în finalul primului poem din volum (*Martor*), că *E posibil, totuși, ca unele lucruri să-mi scape*, în *Ceremonia ceaiului*, poetul reiterează Geneza, identificând similitudinile cu o banală pregătire a ceaiului: *apa scotea mici țipete, așa îmi imaginam facerea cerului*. Imaginile surprinzătoare abundă în volum: *Au ieșit casele pe stradă/ două câte două./ două câte trei./ borțoase gata să lepede pe caldarâm/ pruncii îmbătrâniți la urgență*, în timp ce Dumnezeu creează de zor, în atelierul său, oameni, fiind nemulțumit mereu de propriul produs: *îi încearcă/ îi ciocănește cu degetul/ îi miroase/ îi gustă/ din când în când/ se aude tunetul voci:/ nici ăsta nu e cel/ pe care îl aștept/ mai încerc/ mai încerc*, imagine care o reia pe alta, dintr-un volum anterior. Insolite nu sunt însă numai imaginile artistice și, adeseori, dispunerea prozodică, fiindcă aceeași trăsătură o au și cărările de gând pe care le propune spre meditație poetul, spre pildă: *Nu știi cum a stat pământul acesta în pântecul mamei sale/ cum i-a cântat...*

Traducând, prin urmare, o extraordinară nevoie de confesiune, stând de veghe la confluența realității cu visul, pentru a descoperi ceea ce pentru cei mai mulți e abscons, în textele sale de mare întindere, Adrian Alui Gheorghe, în ansamblul volumului-antologie, aduce o poezie reflexivă, în care eul liric își dezvăluie, firească, frământările, convingerile ori doar gânduri pasagere, induse de contingent, respirări cotidiene, însă, peste toate, exprimată sau doar sugerată, aspirația spre descoperirea adevăratei puteri a cuvântului, definit ca *o cheie pierdută*, despre care *nimeni nu știe însă de la care poartă*.

Mioara BAHNA

Valeriu Pantazi și Paul Mecet

Într-o atmosferă atipică, cei doi artiști au deschis în luna septembrie a.c. o expoziție-atelier la Galeria de Artă *Metopa*. La un an de la ultima apariție, Valeriu și Paul vin la Pitești cu tot ce au realizat în spațiile lor de lucru, fără nicio selecție. Lasă la latitudinea publicului această plăcere. Starea de atelier se simte foarte bine din modul neconvențional de desfășurare cromatică (Valeriu) și de studiu aproape fotografic (Paul).

Încercărilor de hiperrealism ale lui Paul Mecet le răspunde Pantazi cu o explozie (aproape fauvistă) colorată.

Față de anul trecut, observ cu satisfacție o creștere a autodidactului Mecet în materie de observație, mai ales a spațiului plastic. Valeriu Pantazi „descarcă” tot ce consideră că-l reprezintă în materie de pictor român. Completează expoziția-atelier cu o serie de compoziții „altfel”. Aș zice un mod interesant de comunicare, prin construcții ușor geometrificate și „obligate” să poarte prin suprafețe „adâncimea” gândurilor poetului-pictor Pantazi. Sunt curios cât o să dezvolte Valeriu acest mod de a picta. Întorcându-ne la „celălalt” tip de a ne plimba, prin culoare, în peisaj, atât singular, cât și populat de ființe, artistul nu abandonează aerul cu care ne-a obișnuit: pictura veche românească. Poate, de data aceasta, exacerband paleta cu lumină. Peisajele din Deltă, marinele, dar și cele citadine au un puternic magnet, mai ales prin această cruditate, care este lumina de amiază.

Poetul Pantazi se „demască” în seria de flori, ca un romantic incurabil. Zona figurativului este populată mereu de portrete și mediu. Acest sector al atelierului său demonstrează calitățile unui desenator autentic.

Vreau să cred că vizitatorii (și nu au fost puțini) au remarcat sincer acest tip de expunere, poate atipică. Încerc să cred că experimentul făcut la Biblioteca Națională anul trecut, cu o expoziție de circa 600 de lucrări așezate pe trei rânduri, nu va rămâne izolat. De altfel, în Occident, acest tip de promovare/panotare este destul de frecvent. Importantă rămâne calitatea mesajului (într-adevăr mai greu de citit).

Iolanda Malamen remarca la vernisaj că cei doi artiști s-au comportat ca niște copii, care au expus tot ce au creat în ultimul an. Sigur că ea era la fel de surprinsă de acest atipic mod de expoziție, dar și încântată de calitățile unora dintre compozițiile etalate.

Interesant este faptul că sistemele clasice de panotare aparțin unui mod de a comunica. Poate la o expoziție pur personală merită să facem un transfer al operelor noastre (chiar neterminate) din atelier într-un spațiu public. Trebuie să ne asumăm curajul unei confruntări cu consumatorii noștri, indiferent cât sunt de avizați.

Ion PANTILIE

Fereastra

Nu știu dacă orașul...

...celor mai prețioase dintre amintirile mele, Constanța, se va mai putea măsura vreodată cu tăriile tinereților sale sau cu misterioasa strălucire pe care o avea în urmă cu patruzeci de ani. Evenimentul capital al verilor acelor ani însemna pentru mine uriașa vacanță ce se despătura între ultima zi a lunii iunie și mijlocul lui august, puțin după Sfânta Marie, într-un oraș forfotitor, cu cele mai lungi și însorite zile. Abia sosită în gară, zăboveam doar cât să adulmec izul de nămol și sare adus de primele adieri ale dimineții. Mai mult ca oriunde, simțeam gloria verii și o prospețime a zorilor mult diferită de cea a altor orașe.

Aromele răscolitoare ale Constanței din zona ei peninsulară, aduse de talazurile mării capricioase, albastru-indigo, în clipa rară a mlădierii luminii pe un pervaz lat cât o banchetă – *asta este de fapt povestea!* – obsesia celei mai minunate priveliști spre port. Totul pare azi cu atât mai încântător, pentru că pervazul și clipa lui rară au dispărut de mult.

Ai crede că toate acestea au fost o himeră. Și că străzile și casele și copacii uriași s-au scufundat în mare. Și ceasurile amiezii, băncile verzi, promenada, farul genovez, moscheia cu minaretul ei înalt au fost acoperite de pulberile galbene ale unui veac nebun și de ușurința cu care prezentul lovește obrazul nobil al Constanței.

Ai crede că sub apele mării s-au strâns, ca de frica morții, case fantastice cu fațade grandioase și nenumărate ferestre, o colonie de clădiri cu pardoseli de marmură, cu uși înalte și rozetă la intrare, cu grădini și vase mari de piatră... Prinți și consuli își vor fi luând cina pe terasele cotropite de valuri. Bătrânul Tekir Efendi și nămolul lui moale ca o alifie, *mica Turcie* în colbul ei oriental se vor fi răzlețit undeva în desișul apelor unde plutește, știu sigur, și pervazul meu scăpărător, lat cât o banchetă, atunci când amiaza cade fierbinte.

Nicio privire în urmă.

Constanța... Küstendje... într-o tristete calmă și senină. Câteva clădiri ridicate în vremea tinereților sale contemplă piețele pestrice cu ochii orbi ai ferestrelor – tălăzuirea unei nefericiri pe chipul *orașului vechi*, în care puțin din lumina sa strălucitoare de odinioară a mai rămas pe zidurile albe ale Hotelului Terminus (sau Carol) – azi Comandamentul Marinei.

Locuitorii acestui veac au ales să trăiască altfel, într-o voluptoasă, colorată vară... braziliană, departe de lumina de sud a melancolicului lor Küstendje.

Liliana RUS

S-au întâmplat la Centrul Cultural

■ **Medalionul literar** „Camil Petrescu și Liviu Rebreanu, creatori ai literaturii române moderne”. Coordonator prof. Marin Ioniță. 2 septembrie.

■ **Lectura publică „Argeș” și Cafeneaua literară**, coordonată de redactorul-șef al Revistei Argeș, scriitorul Dumitru Augustin Doman și de directorul Revistei Cafeneaua Literară, poetul Virgil Diaconu. 17 septembrie.

■ **Vernisajul expoziției de fotografie** „Argeș-Muscel, unicitate și diversitate”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Consiliul Județean Argeș și S.C. Qual Media Group S.R.L Cluj Napoca. Coordonator Carmen Dumitrache. 18-22 septembrie.

■ **Simpozionul „Armand Călinescu vs. Garda de Fier”** Organizatori: Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie

„Armand Călinescu” și Arhivele Civile Pitești. Coordonator Marius Chiva. 20 septembrie.

■ **Seri piteștene**, invitat prof. Alexandru Mironov. Organizatori: Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești. Coordonator Carmen Dumitrache și scriitorul Dumitru Augustin Doman. 25 septembrie.

■ **Lectură publică** „Printre cărțile oamenilor de cultură argeșeni”, invitată Allora Albulescu Șerp. Coordonator Marius Chiva. 26 septembrie.

■ **Bursa Locurilor de Muncă**. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și AJOFM Argeș. Coordonator Carmen Dumitrache. 27 septembrie.

S. NEAGOE

CONCURS DE CREAȚIE LITERARĂ Pitești, 18-20 octombrie 2013, ediția a XI-a

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș organizează TABĂRA NAȚIONALĂ DE CREAȚIE „PE ARIPILE POEZIEI”.

Tabăra de creație se adresează tuturor tinerilor din țară, iar secțiunile de recitare a poeziei, scenetă și monolog rămân deschise tinerilor argeșeni, din rațiuni legate de organizare.

Poeziile pentru concursul de creație, dactilografiate sau culese la calculator, cu

diacritice, în 3 (trei) exemplare, la 1,5 rânduri, Times New Roman, vor fi trimise, cu mențiunea „Pentru tabăra națională de creație «Pe aripile poeziei»”, până la data de *13 septembrie 2013* (data poștei), pe adresa Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș, str. Armand Călinescu, nr. 14, Pitești, județul Argeș, cod poștal 110047. Creațiile trimise la concurs nu se înapoiază. Se acordă premii în bani. Detalii la tel./fax: 0248-219080.

Tot pe la alții, benefic...

Toamna iar veni, la drum iar pornii. Echipa strănsei și în Bănie-o dusei. La filarmonica loco, recent. La un „duel” de cordari. Vioara „Pachoud” în prim plan. Cu sunetu-i chiar de cristal. Iute, precis, elegant mânăuită de Liviu Prunaru. Olteanu’ concertmaestru la Amsterdam. Alături de ea, o violă ce face treabă, de ani, în Lisboa. Tot în mâinile unui român dedicat. Ceciliu Ovidiu Ișfan, la Deva născut. Ambii, pricepuți și la unison. Sunând nimerit împreună. Într-o simfonie pentru scule d-astea. Mândră, d-a lu’ Mozart. „dulce și suavă”, mustind de finețe. Liviu și Ovidiu fain înfățișând-o. Cu-aceleași arcușuri ce-au iscat drept bis o hora staccato de ne-a mers la inimi...

Un tandem la fix, îi socot convins. Conlucrând deplin c-un alt olandez, știut pe

la noi. Domnu’ Theo Wolters, aflat la pupitru. Un lungan simpatic și prietenos. Cu care mi-e drag să mă întâlnesc și să vorovesc. Că-l apreciez ca șef de orchestră. Știe s-o conducă ferm și cu folos. Văzui înc-o dată, acu’, la doljeni. Unde izbuti concert numa’ bun. Apogeu’ lui, a opta de Dvořák. Așezată, nuanțată, vrednică și minunată. Tălmăcită țais, pe plac unanim. Punând la muncă instrumentiștii, cu real folos. Și succes destul, binemeritat. Vădindu-se ei și d-aci încolo gata de isprăvi muzicale la fel. Poate noroc om avea și la Pitești să urce pe scenă. Așa cum dorim și-am cerut. Căci instituția de la Craiova își respectă menirea. Ispitind mereu în sală să-i intri. Și-apoi să ieși mulțumit...

Adrian SIMEANU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Pitești

sub egida
**Consiliului Local Pitești și a
Primăriei municipiului Pitești**
Fondată în ianuarie 2003

Proiect editorial finanțat de

Preț - 3,92 lei
REDAȚIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-șef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMI
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C,
et. I, Casa Cărții, 110013, Pitești
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068

e-mail:
cafeneaua_literara2003@yahoo.com
<http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>

Cont: 50104122256,

Trezoreria Pitești

ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conținutului textelor revine
autorilor, conform legii.

Autorii pot avea și alte opinii
decât ale redacției.

Manuscrisele primite
la redacție nu se înapoiază.

Revista poate fi găsită la
chișcul Muzeului Literaturii
Române, București.

Tiparul executat la S.C. Tiparg
S.A., tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

Paul MECET

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.

Vizitați **Cafeneaua literară** la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro